

Prvý rok pomoci ľuďom z Ukrajiny v Bratislave

Situačná analýza

Autorka: Zuzana Hallová
Edítorky: Marta Králiková, Anna Dráľová

December 2022

MAREENA

Obsah

Úvod.....	4
1. Cudzinci v Bratislave: situácia do februára 2022.....	5
1.1. Cudzinci a cudzinky v strategických dokumentoch mesta Bratislava.....	5
1.2. Organizácie venujúce sa cudzincom a cudzinkám v meste.....	6
1.3. Počet cudzincov a cudziniiek na území mesta.....	7
2. Reakcia mesta na príchod utečieniek a utečencov z Ukrajiny.....	10
2.1. Personálne a organizačné zabezpečenie pomoci v rámci mesta.....	10
2.2. Núdzové služby pre utečienky a utečencov.....	10
Poskytovanie informácií a základných služieb.....	10
Doprava.....	12
Ubytovanie.....	12
Materiálna pomoc.....	14
Sociálne dávky a poradenstvo v zamestnanosti.....	14
Pobytové a právne poradenstvo.....	14
Psychologická pomoc.....	15
Poskytovanie zdravotnej starostlivosti.....	15
2.3. Služby pre dlhodobé sociálne a ekonomické začlenenie utečieniek a utečencov.....	16
Poskytovanie informácií.....	16
Vzdelávanie detí, žiakov a žiačok z Ukrajiny.....	16
Pracovné poradenstvo.....	17
Jazykové kurzy.....	17
Rekvalifikačné kurzy.....	18
Ponuka miestnych kultúrnych inštitúcií.....	18
Komunitné aktivity.....	18
Aktivity zamerané špecificky na deti a mládež.....	18
3. Vyhodnotenie existujúcej siete pomoci a služieb (SWOT analýza).....	19
Silné stránky.....	20
Slabé stránky.....	20
Riziká.....	21
Príležitosti.....	22
4. Mapa kľúčových aktérov a poskytovateľov služieb pre ľudí z Ukrajiny.....	24
Zdroje.....	26
Použité skratky.....	27
Zoznam rozhovorov so zástupcami a zástupkyňami miestnych organizácií a inštitúcií.....	27

Úvod

Príchod utečieniek a utečencov z Ukrajiny najväčšmi zasiahol hlavné mesto Bratislavu. Ku koncu roka 2022 malo na území Bratislavy udelené dočasné útočisko takmer 29 000 ľudí. Možnosti v hlavnom meste, najmä vízia dostupnosti práce, ubytovania, kvality života, ale aj sociálne väzby s existujúcou komunitou Ukrajincov a Ukrajiniiek prispeli k tomu, že prítomnosť novoprichádzajúcich ľudí z Ukrajiny je v Bratislave markantná.¹

Vzhľadom na to, že aj v minulosti väčšina cudzincov a cudziniiek žijúcich na Slovensku bývala práve v Bratislave, téma ich integrácie nebola pre mesto úplne nová. Avšak zraniteľnosť a potreby veľkého počtu ľudí na úteku priniesli celkom nové výzvy. Mesto potrebovalo zareagovať na špecifické potreby ľudí, ktorí sa ocitli v materiálnej núdzi, bez potrebných dokladov a informácií o možnostiach ich pobytu či ďalšieho transportu. Mnohí potrebovali asistenciu so zabezpečením bývania a základnej zdravotnej starostlivosti. Mobilizácia miestnych aktérov a ich ochota poskytnúť základnú pomoc a orientáciu ľuďom z Ukrajiny bola v prvých dňoch a týždňoch kľúčová pre ich stabilizáciu a naplnenie základných potrieb. Bratislava sa zároveň stala dobrým príkladom aktívnej spolupráce mesta, štátnych inštitúcií, občianskych organizácií, súkromných spoločností a dobrovoľníkov, čo umožnilo postupne vybudovať stabilnú sieť pomoci. Jedným z jej výsledkov bolo otvorenie veľkokapacitného Asistenčného centra pomoci na konci marca 2022. Kým v prvých mesiacoch centrum poskytovalo svoju pomoc v nepretržitom režime veľkému množstvu ľudí, počty prichádzajúcich do mesta od leta 2022 klesajú a potreby sa menia. Časť z prichádzajúcich sa stala novými obyvateľmi mesta a mnohí majú záujem o začlenenie sa do miestnej spoločnosti a osamostatnenie sa. To vytvára nové výzvy pre pracovný trh, vzdelávacie inštitúcie aj zdravotnícke zariadenia v rámci mesta. Záujem mesta reflektovať na tieto výzvy sa pretavil aj do inštitucionalizácie nových pracovných pozícií a útvarov na Magistráte hlavného mesta SR Bratislavy, ktoré by mali systematicky rozvíjať tému integrácie cudzincov a cudziniiek.

Cielom tejto situačnej analýzy je ponúknuť prvotné vyhodnotenie reakcie mesta a miestnych organizácií a iniciatív na príchod ľudí z Ukrajiny v období od konca februára do konca decembra 2022. Prvá kapitola sumarizuje, ako mesto doposiaľ uvažovalo o svojich obyvateľoch so zahraničným pôvodom vo svojich strategických dokumentoch a poukazuje na dynamiku rastu cudzineckej populácie v hlavnom meste v súvislosti s príchodom utečieniek a utečencov z Ukrajiny. Druhá kapitola je venovaná reakcii na príchod ľudí z Ukrajiny po 24. februári 2022 a pomenováva úlohu mesta a jednotlivých aktérov pri zabezpečovaní podpory utečenkám a utečencom v prvých dňoch ich príchodu, ako

aj tým, ktorí v Bratislave zostali žiť a potrebujú asistenciu pri dlhodobej integrácii. Naším cieľom v tretej kapitole bolo ponúknuť analytický pohľad na aktuálnu situáciu a zhodnotiť kvalitu a dostupnosť existujúcich podporných služieb, ako aj spoluprácu a koordináciu aktérov a ich schopnosť mobilizácie v prospech zabezpečenia ochrany a potrieb utečieniek a utečencov. Štvrtá kapitola ponúka prehľadnú mapu miestnych aktérov a oblastí, v ktorých poskytujú utečenkám a utečencom svoju podporu.

Analýza vychádza z informácií získaných podrobným mapovaním situácie, štúdiom strategických dokumentov a systematickým zberom dostupných informácií (webových stránok relevantných organizácií, informácií z médií či sociálnych sietí) či účasťou na spoločných stretnutiach miestnych aktérov. Tieto zdroje sú doplnené rozhovormi s jedenástimi zástupcami a zástupkyňami miestnych organizácií a inštitúcií vrátane predstaviteľov hlavného mesta Bratislavy, ktorí nám poskytli cenný pohľad na kontext a detaily pomoci v uplynulých mesiacoch.

Vplyvom veľkosti hlavného mesta a veľkého množstva lokálnych iniciatív, ako aj limitovaného času a kapacít, náš prehľad nie je vyčerpávajúci, ani nemá ambíciu detailne pokryť každú oblasť podpory ľuďom z Ukrajiny. Poskytované služby pribúdajú a ubúdajú, menia sa poskytovatelia i celková dynamika pomoci. Snažili sme sa preto zachytiť „momentum“ a pomenovať oblasti, na ktorých sa dá stavať, a kde vidíme príležitosti na rozvoj. V analýze sme sa sústredili predovšetkým na centrálné poskytované a koordinované služby, menej na úroveň jednotlivých mestských častí a súkromných iniciatív, ktoré tiež aktívne prispievali k pomoci ľuďom z Ukrajiny. Veríme, že tento prehľad bude napriek obmedzeniam užitočným pohľadom späť pre samotné mesto Bratislava, pre miestnych aktérov, ako aj pre tých, ktorých zaujíma, ako Bratislava prijala utečienky a utečencov z Ukrajiny.

Na záver úvodu sa chceme poďakovať všetkým respondentom a respondentkám, ktorí sa ochotne podelili o svoje skúsenosti a dôležité postrehy z organizácie podpory ľudí z Ukrajiny v Bratislave. Tento text venujeme všetkým tým, ktorí pomohli vytvárať dôležitú sieť pomoci a ukázali, že osudy ľudí na úteku im nie sú ľahostajné.

Marta Králiková, editorka

¹ Pre označenie ľudí z Ukrajiny, ktorí prišli na Slovensko po začiatku vojny vo februári 2022, používame striedavo termín utečienky a utečenci, resp. odídanky a odídenci, alebo ľudia z Ukrajiny.

1. Cudzinci v Bratislave: situácia do februára 2022

1.1. Cudzinci a cudzinky v strategických dokumentoch mesta Bratislava

Vzhľadom na početnosť ľudí so zahraničným pôvodom na území hlavného mesta bola určitá pozornosť venovaná integrácii cudzincov a cudzinek aj pred februárom 2022. Najmä v posledných rokoch stúpala záujem o túto tému zo strany viacerých odborov magistrátu mesta, ale nebola pretavená do strategického dokumentu, ktorý by pomenoval komplexnú víziu integrácie cudzincov a cudzinek v Bratislave.

Pokrytie tejto témy v koncepcných dokumentoch mesta sumarizuje štúdia vypracovaná Centrom pre výskum etnicity a kultúry (CVEK, 2018) v rámci projektu **KapaCITY – podpora integrácie cudzincov na lokálnej úrovni (2018 – 2021)**². Vyplýva z nej, že mesto sčasti reflektovalo prítomnosť cudzincov a cudzinek na svojom území a predpokladalo trend ich narastajúceho počtu, nezohľadňovalo však ich špecifické postavenie a potreby.

Téme ich aktívneho začleňovania sa venovalo skôr sporadicky a bez zásadnejšieho efektu na cielené zlepšenie služieb v tejto oblasti.³ Výskumná správa tiež poskytla údaje o pôsobení cudzincov v meste, ale aj o vnímaní cudzincov Bratislavčanmi. Okrem iného sa v nej konštatuje, že: **„V Bratislave je to téma, pred ktorou si mesto skôr zatvára oči, hoci je vysoko pravdepodobné vzhľadom na ekonomickú situáciu, že sa bude zahraničná migrácia do mesta zvyšovať. Prístup mesta by si teda vyžadoval zmenu, lebo na jednej strane bude musieť mesto súťažiť so silnými európskymi mestami, aby prilákalo cudzincov (najmä tých s vyššou kvalifikáciou), na druhej strane by malo preventívne predchádzať možným konfliktom vyplývajúcim zo zvyšujúcej sa diverzity populácie. Ignorovanie témy migrácie a prítomnosti cudzincov v meste teda do budúcnosti len zakladá priestor pre potenciálny konflikt.“**⁴

Špecifická situácia v Bratislave spočíva aj v tom, že okrem kompetencií magistrátu hlavného mesta vstupujú do témy aj kompetencie a riadenie jednotlivých mestských častí prostredníctvom miestnych úradov. **„Na jednej strane je teda nedostatok skúseností s cudzincami, na druhej strane presvedčenie, že túto tému rieši skôr štátna správa, cudzinecká polícia, daňové úrady a podobne. V prípade hlavného mesta Bratislavy ešte vstupuje do hry fakt, že v Bratislave sú samosprávne kompetencie rozdelené medzi mestské časti a magistrát**

hlavného mesta Bratislavy. Podľa niektorých respondentov sú to skôr mestské časti, ktoré môžu prísť do kontaktu s cudzincami.“⁵

Potrebu začleniť tému integrácie cudzincov a cudzinek do sociálnej politiky mesto vzalo do úvahy pri revízii Komunitného plánu sociálnych služieb (KPSS) z rokov 2020 – 2021. Ako však mesto neskôr uviedlo, **„ekonomické a sociálne dopady pandémie si vyžiadali škrty v plánovaných opatreniach (...). Jedným z opatrení, z ktorých sa upustilo, bolo naštartovanie systematickej podpory pre cudzincov a etnické menšiny v rámci sociálnej politiky mesta.“**⁶ Nový KPSS do roku 2030 podrobne analyzuje stav poskytovania sociálnych služieb cudzincom a počítá so spracovaním akčných plánov v oblasti ich podpory. Dokument uznáva, že Slovensko sa stáva cieľovou krajinou pre cudzincov a cudzinky z rôznych krajín a tento trend bude pokračovať, preto je **„logické pristupovať k týmto osobám systematicky, vytvárať pre ne podmienky, ktoré povedú k ich inklúzii a zaradeniu do spoločnosti.“**⁷

Téma integrácie cudzincov a cudzinek sa stala aj súčasťou tvorby stratégie kultúry v priebehu rokov 2021 a 2022 s názvom **Dekáda pre kultúru: Konceptia udržateľného rozvoja kultúry Bratislava 2030**.⁸ Príprava koncepcie prebiehala participatívne a do jej tvorby boli prizvané aj relevantné organizácie a iniciatívy, ktoré sa na území mesta venujú práci s cudzincami a cudzinkami. Okrem iného si koncepcia dáva do roku 2030 v rámci témy rozmanitosti kultúry niekoľko nasledujúcich cieľov: **„Mesto podporuje právo každého na účasť na kultúrnom živote, právo každého na vlastnú kultúru. Mesto podporuje programy a projekty, ktoré prinášajú kultúrnu rozmanitosť, rešpektujú a začleňujú rôzne kultúrne prejavy. Mesto vytvára aktivity proti predsudkom, diskriminácii a rasizmu cez svoje kultúrne aktivity. Mesto podporuje interkultúrny dialóg.“**⁹ Systematické kroky, ktoré majú viesť k napĺňaniu týchto cieľov, sa už priebežne začali implementovať do grantových schém mesta a iných štruktúr.

V Programe rozvoja mesta na roky 2022 – 2030 **„Bratislava 2030“** samospráva konkretizuje, že by mala zohľadniť rastúci počet obyvateľstva s migračným pôvodom a prijať vhodné opatrenia v súvislosti s dostupnosťou verejných služieb. V tomto ohľade ako svoje kľúčové plánované projekty a opatrenia spomína vybudovanie integrovaného infocentra pre prisťahovalcov, projekt dostupnosti digitálnych služieb v anglickom jazyku, prípadne iných jazykoch a projekt porozumenia špecifickým potrebám zahraničných obyvateľiek a obyvateľov.¹⁰

2 Projekt bol podporený Ministerstvom vnútra SR v rámci Fondu pre azyl, migráciu a integráciu v prostriedkoch Európskej únie. Vznikol v spolupráci štyroch projektových partnerov, organizácií, ktoré sa dlhodobo venujú téme migrácie a integrácie cudzincov na Slovensku: Nadácia Milana Šimečku, Liga za ľudské práva, Centrum pre výskum etnicity a kultúry (CVEK) a občianske združenie Marginal. Na projekte participovala Únia miest a obcí Slovenska a štyri zapojené samosprávy: Košický samosprávny kraj, mesto Banská Bystrica, mesto Trnava a mesto Bratislava, ktoré mali záujem zintenzívniť svoju činnosť vo vzťahu k štátnym príslušníkom tretích krajín žijúcich na ich území. Viac informácií na www.kapacity.sk

3 Kadlečíková, J. (2018). Cudzinci v Bratislave. Centrum pre výskum etnicity a kultúry. Dostupné na: <https://www.hri.sk/assets/files/obsah/154-Integracia-cudzincov-v-Bratislave.pdf>

4 Tamtiež.

5 Tamtiež.

6 Magistrát hlavného mesta SR Bratislavy (2022). Komunitný plán sociálnych služieb hlavného mesta SR Bratislavy 2023 – 2030. Dostupné na: https://cdn-api.bratislava.sk/strapi-home-page/upload/KPSS_2030_182b2b8a34.pdf

7 Tamtiež.

8 Magistrát hlavného mesta SR Bratislavy (2022). Dekáda pre kultúru – Konceptia udržateľného rozvoja kultúry Bratislava 2030. Dostupné na: https://cdn-api.bratislava.sk/strapi-home-page/upload/KONCEPCIA_KULTURY_2030_48982b6702.pdf

9 Tamtiež.

10 Magistrát hlavného mesta SR Bratislavy. Program rozvoja mesta 2022 – 2030. Dostupné na: https://bratislava2030.sk/wp-content/uploads/2022/06/AC-Vizia-a-strategicka-cast_BA-2030.pdf

Mapovanie cudzineckých komunít a ich potrieb na úrovni mestských častí Bratislavy je zatiaľ však skôr výnimočné a bez dlhodobejšej koncepcie, ako potvrdzuje aj KPSS mesta Bratislava 2023 – 2030, keď priznáva, že jednotlivé bratislavské mestské časti vo svojich KPSS nemajú stanovené priority pre cieľovú skupinu cudzincov ani etnické menšiny. „**Táto cieľová skupina je najhoršie zmapovaná i spracovaná, nevenuje sa jej mnoho priestoru, a to predovšetkým prvej polovici: cudzincom. Tí sú často iba okrajovo spomenutí v demografických údajoch, ale bližšie sa im žiaden KPSS nevenuje.**“¹¹ Výnimkou je niekoľko publikácií a iniciatív, ako napríklad publikácia „**Migranti v meste**“ (CVEK, 2015), ktorá sa venuje skúmaniu cudzineckých komunít v mestskej časti Nové mesto, špecificky početnej a historicky ustálenej vietnamskej komunite.¹² Mapovanie potrieb cudzincov a cudziniiek tiež realizovala mestská časť Rača v rámci projektu YOUMIG.¹³ V prípade mestskej časti Bratislava – Staré Mesto boli organizácie pôsobiace na území mestskej časti prizývané k pracovným skupinám rôznych tém (napr. kultúra). Taktiež z iniciatívy Nadácie Milana Šimečku (NMŠ) vznikla v roku 2019 pracovná skupina zložená z osôb zastupujúcich miestne organizácie, menšiny a cudzinecké komunity, ktorá si dala za cieľ stretávať sa na pravidelnej báze. Vplyvom rôznych vnútorných a vonkajších faktorov (pandémia Covid-19) nebolo stretávanie sa skupiny systematické a pravidelné. Neprinieslo špecifické výstupy, ktoré by mali vplyv na prípadné prijatie stratégie integrácie alebo sformalizovanie spolupráce.

1.2. Organizácie venujúce sa cudzincom a cudzinkám v meste

Na území hlavného mesta pred februárom 2022 pôsobil pomerne široký okruh organizácií a iniciatív, ktoré sa parciálne alebo aj exkluzívne venovali téme migrácie a integrácie cudzincov a cudziniiek, prípadne utečencov a utečeniiek.

- **ADRA** – Adventistická agentúra pre pomoc a rozvoj v minulosti implementovala integračný projekt pre ľudí s udelenou medzinárodnou ochranou. Venuje sa prevažne rozvojovej spolupráci a humanitárnej pomoci.
- **Centrum pre výskum etnicity a kultúry, CVEK** vznikol v roku 2005. Jeho aktivity sú zamerané predovšetkým na výskumnú, publikačnú činnosť a advokačnú činnosť týkajúcu sa etnických, jazykových a náboženských menšín. Zameriavajú sa na inklúziu marginalizovaných skupín, či už ide o Rómov, migrantov alebo iné menšiny. Tematicky sa venujú predovšetkým oblasti vzdelávania, bývania, sociálnej situácie, interetnických vzťahov a politickej participácie.
- Podpore integrácie cudzincov sa venuje aj **Islamská nadácia na Slovensku**, prostredníctvom komunitných a vzdelávacích aktivít a šírením povedomia o potrebe medzikultúrnej tolerancie a diversity.
- **Liga za ľudské práva** sa od roku 2005 venuje podpore cudzincov a utečencov na Slovensku (v Bratislave a Košiciach). Zameriava sa najmä na poskytovanie priamych služieb právnej pomoci ute-

čencom a migrantom a advokačné aktivity v oblasti tvorby, presadzovania a uplatňovania migračnej, azylovej a integračnej politiky SR. Zároveň sa podieľa na zvyšovaní povedomia a vzdelávaní mladých právnikov v oblasti azylového a migračného práva (Kliniky azylového práva na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity a Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach).

- Od roku 2017 pôsobí v Bratislave občianske združenie **Mareena**. Prostredníctvom dobrovoľníckeho programu asistuje utečencom a utečenkám s udelenou medzinárodnou ochranou pri začleňovaní sa do slovenskej spoločnosti a pomáha napĺňať špecifické potreby jednotlivcov. Mareena pravidelne realizuje jazykové kurzy slovenčiny, ale aj kurzy cudzích jazykov. V rámci programu šírenia povedomia vzdeláva o témach migrácie a integrácie prostredníctvom neformálneho vzdelávania a kampaní. V centre Bratislavy Mareena prevádzkuje komunitné centrum, v rámci ktorého realizuje komunitné podujatia určené nielen cudzineckým komunitám, ale aj majoritnej spoločnosti. Komunitný program sa venuje aj mapovaniu a nadväzovaniu vzťahov so zástupcami a zástupkyňami rôznych migrantských komunít. Mareena tiež realizovala pop-up projekt sociálnej kaviarne, ktorej cieľom bolo pomôcť ženám z migrantských komunít v integrácii na pracovný trh.
- Na Slovensku má od roku 1996 zastúpenie aj **Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)**. Od roku 2006 IOM prevádzkuje Migračné informačné centrum IOM (MIC), ktoré poskytuje právne, sociálne a pracovné poradenstvo migrantom z tretích krajín s cieľom podporiť ich integráciu na trhu práce a do spoločnosti. Od roku 2009 je IOM aj národným kontaktným bodom Európskej migračnej siete na Slovensku. IOM na Slovensku vyvíja aktivity taktiež v oblasti asistovaných dobrovoľných návratov migrantov do krajiny pôvodu a podpory ich reintegrácie, prevencie obchodovania s ľuďmi a pomoci obchodovaným osobám a integrácie migrantov do spoločnosti. Okrem priamych služieb migrantom IOM realizuje výskumné aktivity, informačné kampane, vzdelávanie, budovanie kapacít kľúčových aktérov a zvyšovanie povedomia verejnosti o rôznych oblastiach migrácie.
- Ďalšou organizáciou je **Nadácia Milana Šimečku**. Hlavným prínosom nadácie v oblasti je organizovanie festivalu [fjúžn] – najväčšieho multižánrového a multikultúrneho podujatia zameraného na migráciu a cudzincov na Slovensku. Taktiež sú jedným z hlavných organizátorov podujatí pri príležitosti Svetového dňa utečencov. Realizujú tiež výskumné a vzdelávacie aktivity v oblasti vzdelávania, ktorých cieľom je podporiť inklúziu a toleranciu v spoločnosti.
- **Slovenská humanitná rada** poskytuje zabezpečenie komplexnej starostlivosti žiadateľom o azyl a ľuďom s udelenou medzinárodnou ochranou. Cez projekt Rifugio v bratislavskej kancelárii ponúka odbornú pomoc vyše 200 klientom a klientkam v rôznych oblastiach integrácie, predovšetkým s prístupom na trh práce, sociálnou, zdravotnou asistenciou a v neposlednom rade aj s integráciou do škôl. Špecifická pozornosť je venovaná potrebám

11 Tamtiež.

12 Hlinčíková, M., Chudžíková, A., Gallová Kríglarová, E., Sekulová, M. (2014). Migranti v meste: Prítomní a (ne)viditeľní. Dostupné online na: http://cvek.sk/wp-content/uploads/2015/11/Migranti_v_meste_WEB.pdf

13 Interreg Danube. Projekt YOUMIG. Dostupné na: <https://www.interreg-danube.eu/approved-projects/youmig>

zraniteľných skupín.

- **Slovenská katolícka charita** v minulosti implementovala integračný projekt na podporu ľudí s udelenou medzinárodnou ochranou a venovala sa šíreniu povedomia o témach migrácie. Zároveň sa dlhodobo venuje obetiam obchodovania s ľuďmi.
- V roku 2014 vzniklo občianske združenie **Sme spolu**. Na začiatku išlo o skupinu dobrovoľníkov z Ukrajiny, ktorí sa zameriavali na pomoc Ukrajine po invázii Ruskej federácie na Krym a Donbas. Zastrešovali starostlivosť o zranených Ukrajincov, ktorí podstúpili liečbu a rehabilitáciu na území Slovenska a Rakúska; organizovali humanitárnu pomoc pre ľudí na Ukrajine, špecificky aj pre ukrajinské nemocnice. Prirodzeným vyústením dobrovoľníckych aktivít bolo aj založenie charitatívnej nadácie „**Ukrajina-Slovensko SOS**“. Cieľom týchto združení je realizácia humanitárnych projektov zameraných na pomoc Ukrajine; zastupovanie záujmov ukrajinskej komunity a participácia vo verejnom a spoločenskom živote Slovenska; podpora a rozvoj spolupráce medzi Ukrajinou a Slovenskom; zistenie potrieb a ochrana záujmov tých prisťaho-

valcov, ktorí prišli na Slovensko, ako aj tých, ktorí už sú vo fáze integrácie do slovenskej spoločnosti; poskytovanie služieb poradenského a informačného charakteru.

- V meste funguje niekoľko občianskych združení, ktoré združujú cudzincov a cudzinky z rôznych komunít [**Zväz Afgancov na Slovensku, Africko-Slovenská únia (ASU), Africké kultúrne, informačné a integračné centrum (AKIIC), Spoločná cesta** a ďalšie].

1.3. Počet cudzincov a cudziniiek na území mesta

V posledných rokoch počet štátnych príslušníkov tretích krajín (ŠPTK), teda občanov z krajín mimo EÚ, na území Slovenska rástol. Na konci roka 2021 žilo na Slovensku 167 519 cudzincov s povolením na pobyt, pričom podiel občanov z krajín mimo EÚ bol 66,5 % a najväčšiu časť z tohto podielu tvorili občania Ukrajiny (56 480, tretina z celkového

počtu cudzincov na Slovensku). Na území mesta Bratislava prirodzene najväčší podiel ŠPTK tvoria taktiež osoby s ukrajinskou štátnou príslušnosťou. Tie tvorili v meste najväčší podiel aj pred vypuknutím vojny na Ukrajine, ich podiel sa však v roku 2022 výrazne zvýšil, ako je možné vidieť v Tabuľke 1.

Tabuľka 1. Štátni príslušníci tretích krajín v meste Bratislava podľa krajiny pôvodu k 31. 12. 2022 a k 31. 12. 2021¹⁴

	ŠPTK 2022		ŠPTK 2021	
	Počet	Podiel	Počet	Podiel
Štátni príslušníci tretích krajín SPOLU	59 026	100%	27 244	100%
Ukrajina	39 140	66,3%	9 466	34,7%
Srbská Republika	5 433	9,2%	5 533	20%
Ruská Federácia	3 282	5,6%	2 696	9,9%
Vietnamská Socialistická Republika	1 538	2,6%	1 448	5,3%
Spojené Kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska	990	1,7%	1 045	3,8%
Ostatné krajiny	8 643	14,6%	7 056	25,9%

Zdroj: ÚHCP (2023) a vlastné prepočty

¹⁴ Poznámka ÚHCP: „Uvedené štatistické údaje boli neštandardne spracované z variabilných zoznamov informačného systému ECU, pričom sa nemusia úplne zhodovať s oficiálne zverejnenými štatistikami stavu platných pobytov na území SR vzhľadom na iný čas a spôsob spracovania a vzhľadom na neštandardnú požiadavku (až na úroveň mesta). V poskytnutých údajoch nie sú zahrnutí ŠPTK, ktorým sa skončila platnosť pobytu, avšak z dôvodu legislatívnej výnimky (zmena v zákone o pobyte cudzincov z dôvodu COVID-19 a Ukrajina) sa ich pobyt považuje za platný, nakoľko zdrojový IS ECU nebol na tento mimoriadny stav modifikovaný.“

Tabuľka 2. Štátni príslušníci tretích krajín v meste Bratislava podľa okresov a typu pobytu (k 31. 12. 2022)

Bratislava Okres	Prechodný pobyt	Tolerovaný pobyt*	Trvalý pobyt	Celkový počet
Bratislava I	3 410	1 075	1 692	6 177
Bratislava II	5 152	2 037	2 234	9 423
Bratislava III	4 599	23 079	2 328	30 006
Bratislava IV	4 576	945	1 590	7 111
Bratislava V	3 481	1 652	1 176	6 309
Celkový počet	21 218	28 788	9 020	59 026

Zdroj: ÚHCP (2023) a vlastné prepočty

* Tolerovaný pobyt je typ pobytu, ktorý o. i. zahŕňa ľudí, ktorým bolo na Slovensku poskytnuté dočasné útočisko.

Tabuľka 3. Štátni príslušníci tretích krajín v meste Bratislava podľa okresov a typu pobytu (k 31. 12. 2021)

Bratislava Okres	Prechodný pobyt	Tolerovaný pobyt*	Trvalý pobyt	Celkový počet
Bratislava I	2 797	0	1 563	4 360
Bratislava II	4 794	0	1 975	6 769
Bratislava III	4 549	0	2 136	6 685
Bratislava IV	3 925	2	1 413	5 340
Bratislava V	3 041	2	1 047	4 090
Celkový počet	19 106	4	8 134	27 244

Zdroj: ÚHCP (2023) a vlastné prepočty

Počet dočasných útočísk udelených na území Bratislavy k 28. decembru 2022 predstavoval 28 837. Z hľadiska vekového a rodového zloženia údaje platné pre bratislavské okresy kopírujú rozloženie v rámci celého Slovenska – väčšinu tvoria ženy v produktívnom veku (44,5 %) a deti (31 %). Tieto údaje indikujú špecifické výzvy, pred ktorými mesto stojí, najmä v oblasti vzdelávania detí a mládeže a pracovnej integrácie matiek samoživiteliek.

Tabuľka 4. Počet udelených dočasných útočísk podľa vekovej skupiny, pohlavia a okresu v Bratislave

Pobyt v SR kraj	Pobyt v SR okres	Veková skupina/pohlavie									Spolu
		0 – 17		0 – 17 spolu	18 – 60		18 – 60 spolu	60+		60+ spolu	
		Muž	Žena		Muž	Žena		Muž	Žena		
Bratislavský	BA I	195	216	411	98	474	572	27	65	92	1 075
	BA II	402	416	818	178	862	1 040	49	128	177	2 035
	BA III	3 407	3 317	6 724	4 212	10 368	14 580	572	1 248	1 820	23 124
	BA IV	179	197	376	66	401	467	29	75	104	947
	BA V	305	318	623	144	730	874	44	115	159	1 656
Spolu		4 488	4 464	8 952	4 698	12 835	17 533	721	1 631	2 352	28 837

Zdroj: ÚHCP, 28. 12. 2022¹⁵

15 Ministerstvo vnútra SR (2022). Štatistický prehľad celkového počtu platných tolerovaných pobytov cudzincov na území SR s účelom dočasné útočisko. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?docasne-utocisko>. Počet udelených dočasných útočísk v jednotlivých okresoch však nemusí odzrkadľovať reálny počet osôb žijúcich na ich území. Je to spôsobené tým, že Asistenčné centrum pomoci, kde úrad cudzineckej polície vydáva rozhodnutia o dočasnom útočisku, sídli v okrese Bratislava III. Preto tento okres disponuje najvyšším podielom udelených dočasných útočísk, ktorý však zahŕňa aj osoby, ktoré nenahlásili zmenu pobytu do inej lokality v rámci Bratislavy či Slovenska.

2. Reakcia mesta na príchod utečieniek a utečencov z Ukrajiny

2.1. Personálne a organizačné zabezpečenie pomoci v rámci mesta

V minulosti mesto nemalo oddelenie, resp. pracovnú pozíciu, ktorá by sa venovala výlučne téme cudzincov a utečencov. Bezprostredne po vypuknutí vojny boli pre krízové riadenie a koordináciu vyčlenené kapacity z jednotlivých sekcií, oddelení a útvarov magistrátu a kancelárie primátora vrátane koordinátora riešenia humanitárnej krízy. V priebehu počítačových mesiacov a prvej polovice roka sa tieto kapacity rozširovali, etablovali sa pozície prevádzkového manažéra a koordinátora Asistenčného centra pomoci na Bottovej. K 1. júlu 2022 mesto vytvorilo a obsadilo pozíciu koordinátorky integrácie cudzincov a cudzinek v rámci Kancelárie riaditeľa magistrátu. Od 1. septembra 2022 funguje samostatný Útvar Centrum Bottova, ktorý sa rozšíril o ďalšie osoby – komunitnú manažérku a manažérku projektov.

V prvotnej fáze mesto v spolupráci s občianskym sektorom zareagovalo na potrebu informácií a služieb prvého kontaktu pre ľudí prichádzajúcich do Bratislavy. Bol zriadený infopoint, najskôr na Hlavnej železničnej stanici a o niečo neskôr bolo zriadené aj veľkokapacitné centrum na Bottovej ulici. Okrem sekcie sociálnych vecí sa vytvorila pravidelná koordinačná skupina aj na úrovni oddelenia kultúry, kam boli v prvej polovici roka 2022 prizývané občianske združenia a iniciatívy pôsobiace v oblasti kultúry, komunit a sociálnej pomoci. V rámci pracovnej skupiny sa zdieľali informácie o dostupnej pomoci a aktivitách pre ľudí z Ukrajiny, ktoré realizovali jednotlivé organizácie, ale aj o plánoch mesta na najbližšie obdobie. Snahou mesta bolo tiež hľadať synergie, možnosti spolupráce a využiť kapacity organizácií na pomoc a realizáciu aktivít s mestom.

Na situáciu zareagovala aj Nadácia mesta Bratislavy, ktorá vyhlásila mimoriadnu grantovú schému na podporu projektov súvisiacich s pomocou Ukrajine. Výzva mala dve línie, jedna jej časť bola určená stabilným organizáciám, dlhodobo zaoberajúcim sa touto témou a druhá časť bola určená aj jednotlivcom, menším iniciatívam alebo komunitám. Ďalšou výzvou mesta bol Open Call Bratislavského kultúrneho a informačného strediska (BKIS), do ktorého sa mohli prihlásiť umelci a umelkyne z Ukrajiny a mohli byť vybraní do programu na Bratislavských mestských dňoch, Kultúrnem lete alebo Vianociach 2022.

Koordinácia medzi magistrátom a mestskými časťami prebiehala na úrovni mestskej rady a jednotlivých referátov (napr. školstvo). Z týchto úrovní však neboli dostupné výstupy alebo dáta smerujúce na zapojené organizácie. Na úrovni mestských častí boli do priamej asistencie a krízových reakcií zapojení najmä pracovníci kultúrnych a sociálnych referátov. Niektoré mestské časti (v koordinácii s okresným úradom) zriadili krízové ubytovanie, ktoré bolo poskytované v spolupráci s magistrátom, resp. veľkokapacitným centrom. Mnohé mestské časti

organizovali materiálnu zbierku pre ľudí na Ukrajine, ale aj tých, ktorí našli útočisko na Slovensku. Mestské časti teda čiastočne zastrešovali humanitárnu pomoc a zriaďovanie kultúrno-sociálnych priestorov. Najintenzívnejšie aktivity vyvíjali mestské časti Ružinov, Petržalka, Nové mesto a Staré Mesto, v ktorých žije najväčší počet ľudí prichádzajúcich z Ukrajiny.

2.2. Núdzové služby pre utečienky a utečencov

Poskytovanie informácií a základných služieb

Pre ľudí prichádzajúcich do Bratislavy verejnou dopravou sa miestom prvého kontaktu, prirodzene, stala najmä Hlavná stanica v Bratislave. Už koncom februára vďaka spolupráci mesta, Ligy za ľudské práva, Nadácie Milana Šimečku a Kto pomôže Ukrajine vznikol „**Bod prvého kontaktu a podpory**“, kde ľudia z Ukrajiny mohli získať základné informácie o možnostiach pobytu, navigáciu v rámci mesta, asistenciu pri sprostredkovaní ubytovania a nevyhnutných služieb, prípadne pri preprave do iného miesta. Pri hlavnej stanici bolo vytvorené krízové zázemie s ubytovacou kapacitou (veľkokapacitný stan), ktoré sa využívalo len krátkodobo. Z dlhodobého hľadiska sa potreba rozšírenia stanového mestčeka alebo jeho vytvorenia v inej mestskej lokalite nepotvrdila. Za takmer tri mesiace fungovania Bodu prvého kontaktu a podpory v ňom zamestnanci mesta, mimovládnych organizácií a tiež dobrovoľníci a dobrovoľníčky pomohli viac ako 37 000 ľuďom prichádzajúcim z Ukrajiny. V dôsledku klesajúceho počtu prichádzajúcich mesto ukončilo prevádzku 23. mája 2022 a naďalej poskytovalo pomoc v Asistenčnom centre pomoci.¹⁶ Informačný bod bol zriadený aj na Autobusovej stanici Mlynské Nivy, kde jej prevádzkovateľ, Slovak Lines poskytoval prichádzajúcim Ukrajincom a Ukrajinkám základné informácie vrátane možností ubytovania či ďalšieho transferu do cieľovej krajiny či mesta.

Mesto aj relevantní lokálni aktéri vnímali potrebu vytvoriť priestor, ktorý by ponúkol širšie zázemie na poskytovanie pomoci a potrebných služieb. V pondelok 28. marca 2022 bolo v priestoroch bývalej dočasnej autobusovej stanice na Bottovej ulici otvorené veľkokapacitné Asistenčné centrum pomoci (ACP) pre utečienky a utečencov z Ukrajiny. Zriadilo ho hlavné mesto vďaka spolupráci s inštitúciami štátnej správy (Okresný úrad v Bratislave, Migračný úrad MV SR, Úrad hraničnej a cudzineckej polície P PZ, Hasičský a záchranný zbor, Policajný zbor, ÚPSVaR, Centrum právnej pomoci MS SR) a s neziskovým sektorom (OZ Tenenet, Liga za ľudské práva, Slovenský skauting, Bratislavská arcidiecézna charita či OZ Rodinné centrum Ráčik). Priestory poskytla súkromná spoločnosť HB Reavis a na chode sa podieľali aj ďalšie súkromné firmy, ktoré prispeli finančne, materiálne či cez dobrovoľnícku pomoc. ACP bolo dimenzované tak, aby denne zvládlo poskytnúť služby 2 500 ľuďom. V čase otvorenia fungovalo nepretržite 24

hodín denne, 7 dní v týždni a poskytovalo aj jednodňové krízové ubytovanie. Vytvorilo zázemie na komplexné poskytovanie služieb vrátane pracovísk cudzineckej polície, ktorá vydáva štatút dočasného útočiska, právneho poradenstva (Liga za ľudské práva a Centrum právnej pomoci), psychosociálnej a zdravotnej pomoci (TENENET) a záchrannej služby (EVENT MEDICAL – záchranári, lekárky a zdravotné sestry). Dočasne boli v ACP prijímané aj žiadosti o dávky v hmotnej núdzi cez medzinárodné organizácie UNICEF, UNHCR a IFRC, neskôr v centre ostal zástupca medzinárodných organizácií pre agendu doplnkovej finančnej pomoci. V ACP tiež funguje sklad a výtvarňa materiálnej pomoci, ktorú manažuje Bratislavská arcidiecézna charita. Zabezpečené je aj základné občerstvenie a dôstojné priestory na oddych vrátane detského kútika, zázemia pre matky s deťmi či na osobnú hygienu. Neskôr sa k týmto službám pridali aj doplnkové služby ako jazykové kurzy, informačné semináre či voľnočasové aktivity. V Bratislave tak vzniklo systémové zázemie na dlhodobé poskytovanie kvalitných služieb pre ľudí z Ukrajiny.

Lokálni aktéri tiež aktívne pracovali na šírení potrebných informácií cez rôzne komunikačné prostriedky. Od 26. februára 2022 Liga za ľudské práva spustila telefonickú infolinku slúžiacu ľuďom z Ukrajiny, na ktorej sa mohli informovať o základných právnych informáciách, možnostiach pohybu a pobytu na území Slovenska a dostupnej pomoci. Mareena v spolupráci s Ligou za ľudské práva spustila informačnú webovú stránku ukraineslovakia.sk, s informáciami o možnostiach prechodu cez hranice, o základnej podpore pre utečencov a utečenky a rôznych oblastiach pobytu v slovenskom, ukrajinskom a anglickom jazyku. Stránka sa postupne diverzifikuje a rozširuje rozsah informácií. Postupne vznikla aj oficiálna stránka verejnej správy SR ua.gov.sk, obsahujúca detailné informácie o tom, čo utečenky a utečencov čaká priamo na hraniciach, ako aj po vstupe do SR. 25. februára 2022 vznikla iniciatíva Kto pomôže Ukrajine, súčasťou ktorej bola aj fundraisingová výzva. Vznikla online platforma Kto pomôže Ukrajine?, ktorá pomáhala sieťovať rôzne typy pomoci a webová stránka helpukraine.sk, ktorá informovala ľudí, ktorí potrebovali a ponúkali pomoc.

Mesto Bratislava spustilo na svojom webe podstránku v ukrajinskom jazyku, ktorá ponúka základné informácie o službách v meste.¹⁷ Koncom marca 2022 vytvorilo dve mapy pomoci. Prvá, s aktuálne prebiehajúcimi zbierkami a výzvami na pomoc v Bratislave, bola určená pre tých, ktorí chceli prispieť materiálne, finančne alebo dobrovoľníckou činnosťou.¹⁸ Druhá, určená ľuďom z Ukrajiny, ponúkala možnosť nájsť základné informácie a ponuky pomoci v meste, dostupné v ukrajinskom a anglickom jazyku.¹⁹ Podstránky určené ľuďom z Ukrajiny vytvorili aj viaceré mestské časti, prevažne so súhrnom informácií potrebných pre novopribúdajúcich obyvateľov mestských častí. Niektoré mestské časti poskytovali informácie aj na telefónnych linkách (Petržalka), mestská časť Karlova Ves zriadila aj pozíciu kontaktnej osoby na koordináciu pomoci ľuďom z Ukrajiny, v Lamači bolo v rámci Klientskeho centra miestneho úradu zriadené Centrum pomoci pre ľudí prichádzajúcich z vojnovou postihnutých oblastí, kde boli dostupné viaceré služby a poradenstvo.²⁰

17 Bratislava, hlavné mesto SR. Dostupné na: <https://bratislava.sk/bratislava-pre-ukrajinu>

18 Mesto Bratislava (2022). Pomoc Ukrajine v Bratislave. Dostupné na: <https://bit.ly/3KOace>

19 Mesto Bratislava (2022). Bratislava helps Ukraine. Dostupné na: <https://bit.ly/3JkEf8r>

20 Viac informácií na <https://lamacan.sk/aktuality/lamac-pomaha-ukrajine>

Väčšina informácií na miestnych stránkach bola dostupná v slovenskom aj ukrajinskom jazyku. V druhej polovici marca 2022 vznikla aj iniciatíva novoprichádzajúcich Ukrajincov a Ukrajinek – facebooková skupina „Українці в Братиславі/ Ukrainians in Bratislava/ Ukrajinci v Bratislave“, ktorá v súčasnosti združuje online komunitu vyše 21 000 ľudí a vytvára priestor na výmenu informácií a skúseností. Rovnako vznikli aj menšie skupiny (Помощь українським мамám Bratislava a Мамы в Братиславе). Obdobné kanály vznikli aj na platforme Telegram, väčšinou z vlastnej iniciatívy ľudí, prichádzajúcich z Ukrajiny. V prvej polovici marca 2022 vznikla aj dobrovoľnícka iniciatíva „Buddíci pre Ukrajincov“ s celoslovenskou pôsobnosťou, ale veľké jadro tejto iniciatívy bolo združené práve v Bratislave. Pôvodne neformálnu skupinu ľudí, poskytujúcich pomoc Ukrajincom v rôznych oblastiach, momentálne zastrešuje občianske združenie Mialvi, ktoré sa zameriava na výučbu slovenského jazyka.

Lokálne organizácie a inštitúcie ponúkali aj viacero foriem hromadných informačných podujatí – napríklad Mareena v spolupráci s Magistrátom hlavného mesta SR Bratislavy a odborníkmi pripravovala v marci až júni 2022 sériu informačných seminárov pre ľudí z Ukrajiny na témy zamestnania, psychologické podpory, kariérneho poradenstva, právnej a sociálnej pomoci a iné. V druhej polovici mája 2022 sa v Bratislave uskutočnilo podujatie Profesia days, veľtrh pracovných ponúk a poradenstva, kde (podobne ako na online platforme profesia.sk) zamestnávateľia poskytovali informácie o voľných pracovných ponukách pre ľudí z Ukrajiny.

V súvislosti s pracovným poradenstvom mestská knižnica v Bratislave pripravila niekoľko workshopov o príprave kvalitného životopisu a motivačného listu pri hľadaní zamestnania. Spravodajská televízia TA3 pravidelne pripravuje Ukrajinské správy, v ktorých informuje o aktivitách a podujatiach aj pre ľudí z Ukrajiny.²¹ Vzhľadom na geografickú dostupnosť sa často objavujú informácie práve o podujatiach v Bratislave.

Doprava

Od 1. marca 2022 mesto poskytovalo osobám s udeleným dočasným útočiskom bezplatnú prepravu v mestskej doprave, od 1. júla 2022 sa týkala aj osôb s platným dokladom Slovak help (platný v deň jeho vydania a 4 nasledujúce dni). Od januára 2023 nárok na plošnú bezplatnú prepravu pri cestovaní MHD pre občanov Ukrajiny zanikol. Naďalej však zostala v platnosti možnosť bezplatnej prepravy v deň vydania dokladu Slovak help a 4 nasledujúce dni po jeho získaní alebo Dočasného útočiska v prvom vydaní, ako aj výnimky týkajúce sa detí a mládeže do 18 rokov a pracujúcich, ktorí sa prepravujú do zamestnania.²²

Ubytovanie

Rezort dopravy pripravil v spolupráci so Združením miest a obcí Slovenska (ZMOS) informačný systém, ktorý slúžil na rezerváciu ubytovania pre ľudí utekajúcich pred vojnou na Ukrajine. V systéme sú všetky štátne zariadenia, ako aj zaregistrované hotely a penzióny. Zoznam zariadení je verejný, ubytovanie je cez okresné úrady koordinované z veľkokapacitných centier.²³

Kapacita aj počet krátkodobých ubytovaní v Bratislave sa menila v čase. Po otvorení ACP Bottova bolo k dispozícii núdzové ubytovanie (na max. 1 noc) v priestoroch centra. Krátkodobé ubytovania boli zriadené v mestských častiach (napríklad Dom kultúry Ružinov – kapacita 50+ lôžok, športová hala Pasienky – kapacita 200 lôžok), kam boli ľudia presmerovaní práve z ACP. Areál Pasienky je dnes jediným núdzovým krátkodobým ubytovacím zariadením, ktoré poskytuje priamo hlavné mesto. V najväčšej mestskej časti Petržalka bolo zriadené núdzové ubytovanie v športovej hale na Prokofievovej 2, kde bolo Núdzové centrum pomoci s kapacitou minimálne 80 ľudí. Okrem nocľahu bola ponúkaná aj strava, zdravotná starostlivosť, rôzne voľnočasové aktivity alebo pomoc s hľadaním práce či škôl pre deti. Ďalšie núdzové ubytovania, zriadené prevažne v mestských inštitúciách, boli Cultus Ružinov, kde špecifikom bolo, že do tohto ubytovania boli v období apríla – mája 2022 smerované väčšie skupiny ukrajinských utečencov a utečieniek príslušných k rómskej komunite, čo predstavovalo najmä jazykovú bariéru, keďže väčšina z týchto ľudí nehovorila po ukrajinsky, niekolkí po maďarsky, ale prevažne ovládali iba rómsky jazyk, špecifický pre ich región.

Ubytovania podobného typu boli ďalej Kultúrny dom Dúbravka, telocvičňa ZŠ Grösslingova a MŠ Molecova. Viaceré ubytovania boli dostupné v hoteloch, ktoré štandardne slúžia skôr ako ubytovanie pre pracovníkov v rôznych oblastiach, dochádzajúcich za prácou do Bratislavy z iných regiónov alebo zo zahraničia (Garden City na Starej Vajnorskej, Ubytovňa Galio, ubytovňa na Hrachovej ulici v Ružinove, Robotnícka ubytovňa v Karlovej Vsi a Figaro ubytovňa). Medzi väčšie ubytovacie zariadenia patrili aj ubytovne pri automobilovom závode Volkswagen, kde prostredníctvom Nadácie Volkswagen bolo poskytované ubytovanie a strava približne 35 rodinám počas piatich mesiacov. Neskôr boli ľudia s potrebou dlhodobiejšieho ubytovania presmerovaní do ubytovne na Kopčianskej ulici v Petržalke. V marci a apríli 2022 začala s prevádzkou dvoch azylových domov v centre mesta CK Bubo. Azylový dom – Šančová (pôvodne hostel) s kapacitou 65 osôb poskytoval možnosť zostať na 3 – 5 dní, neskôr na dlhodobiejšie ubytovanie a Azylový dom – Dunajská 72 s kapacitou 200 ľudí, s vytvoreným priestorom pre deti, ktorý slúži aj ako dlhodobiejšie ubytovanie. Rodiny študentov študujúcich na Univerzite Komenského v Bratislave mali možnosť núdzového ubytovania na internáte Družba, s kapacitou približne do 200 osôb. Podobným spôsobom bol vyčlenený priestor aj na katolíckom internáte Svoradov, kde je kapacita na dlhodobé ubytovanie 2 – 5 rodín z Ukrajiny. Súkromným veľkokapacitným ubytovaním je aj hotel AVION, kde súkromný prenajímateľ poskytuje dlhodobé bývanie pre približne 200 ľudí.

21 Televízia TA3 (2022). Ukrajinské správy/Українські новини. Dostupné na: <https://www.ta3.com/ukrajinske-spravy>

22 Dopravný podnik Bratislava (2022). Od 1. januára sa zjednocujú podmienky cestovania pre občanov z Ukrajiny. Dostupné na: <https://bit.ly/3QsPBvV>

23 Ministerstvo dopravy a výstavby SR (2022). Dostupné na: <https://pomocpreukrajinu.sk/sk>.

V prvých týždňoch a mesiacoch od vypuknutia vojny na Ukrajine bolo v krízových ubytovniach poskytnuté útočisko aj nad kapacity samotných zariadení. Väčšina z nich bola pôvodne určená na 2 až 3 noci, ale postupom času sa pobyt ľudí zvykol predĺžiť. Hľadanie trvalého ubytovania sa začiatkom leta stalo náročnejšie, nakoľko väčšina krízových ubytovaní ukončila svoje pôsobenie úplne alebo znížila kapacity. Prevádzku ukončili najmä zariadenia, ktoré neboli pôvodne určené na ubytovanie (telocvične, kultúrne priestory a pod.). Znížené kapacity boli zaznamenané najmä v tzv. robotníckych ubytovniach, kde sa zvýšil počet sezónnych zamestnancov. Bolo to spôsobené najmä tým, že ľudia sa počas leta 2022 vo väčšej miere vracali späť na Ukrajinu alebo sa presunuli k súkromným poskytovateľom ubytovania. Skupiny, ktoré zostávajú v núdzových bývaniach, sú väčšinou z horších socioekonomických podmienok.

Štatisticky ide najmä o matky – samoživiteľky s deťmi, ktoré nie sú alebo nie je možné umiestniť do vzdelávacích zariadení alebo zariadenia dennej starostlivosti, a tiež o seniorov, ktorých integrácia na pracovný trh je náročnejšia a tiež nechcú prísť o sociálny kontakt s komunitou, ktorý prirodzene prebieha v ubytovniach. Časť skupiny sú ľudia, ktorí sa v blízkej budúcnosti plánujú vrátiť na Ukrajinu, z tohto dôvodu nemajú potrebu hľadať stabilnejšie ubytovanie mimo ubytovní. S prichádzajúcou jeseňou 2022 bolo možné vnímať opätovný jemne zvýšený záujem o krízové ubytovanie, toto bolo spôsobené aj príchodom nových ľudí z Ukrajiny, prípadne ľudí, ktorí sa vrátili z iných krajín na Slovensko. Nejde však o markantné čísla, ktoré by mali zásadný vplyv na obsadenosť ubytovacích zariadení. Vyťaženosť služby poradenstva mobilných tímov hodnotí TENENET ako konštantnú, zo spätnej väzby zamestnancov nenevidujú extrémny nápor.

V prvých mesiacoch roka 2022 bola taktiež široká ponuka bezplatného ubytovania zo strany súkromných zariadení, pričom niektoré boli sprostredkované cez humanitárne organizácie, postupne boli tieto ubytovania majiteľmi limitované, resp. začali byť prenajímané za finančnú odplatu. Časť prenajímateľov nie je ochotná riešiť agendu viazucu sa na príspevky, ktoré je možné na ubytovanie získať, z tohto dôvodu uprednostňujú bežný nájomný vzťah. Bytová situácia v Bratislave bola pomerne náročná aj pred príchodom ľudí z Ukrajiny (nedostatok nájomného a sociálneho bývania, vysoké ceny). Preto je pochopiteľné, že prechod do trvalého súkromného bývania je zložitý aj pre ľudí z Ukrajiny. Mnoho ľudí odchádza na periférie alebo do menších miest a obcí v blízkosti Bratislavy (Lozorno, Stupava, Senec), odkiaľ je možné dochádzanie za prácou. Mnohí obyvatelia a obyvateľky Bratislavy využili možnosť čerpať finančný príspevok pre ubytovateľa, ktorý poskytuje Ministerstvo vnútra SR fyzickým osobám, ktoré ubytujú odídencov a odídankyne z Ukrajiny. Magistrát hlavného mesta v súčasnosti nezhrmažďuje a nevyhodnocuje informácie o rozložení ľudí z Ukrajiny v jednotlivých mestských častiach. Tie disponujú dátami o počte osôb na svojom území na základe povinnosti pre odídencov a odídankyne ohlasovať svoj pobyt, ale tieto dáta nemusia byť kompletne.

Materiálna pomoc

Na území Bratislavy funguje niekoľko výdajní materiálnej pomoci pre ľudí z Ukrajiny:

- Vysoká škola sv. Alžbety prevádzkuje výdajňu prevažne potravinovej pomoci na Nám. 1. mája 1. v Starom Meste.
- Najväčšia materiálna zbierka na území mesta bola organizovaná v Dome kultúry Zrkadlový háj v Petržalke, kde prebiehal aj výdaj pomoci. Hlavnými organizátormi boli zástupcovia iniciatívy Misia – osobnosti kuriéromi a Kultúrne zariadenia v Petržalke, ktorí spolu s dobrovoľníkmi zabezpečovali zber a výdaj materiálnej pomoci aj jeho transport na Ukrajinu. V apríli 2022 bola materiálna zbierka presunutá do Ružinova. Výdajňa pomoci, tzv. Bezplatný obchod v Zrkadlovom háji funguje aj naďalej.
- Významným poskytovateľom materiálnej pomoci je Bratislavská arcidiecézna charita (BACH), ktorá zastrešuje tri projekty – výdajňu materiálnej pomoci v ACP Bottova, Centrum solidarity, a projekt „Pošli tašku“, na pomoc osamelým seniorom, v rámci ktorého doručujú potravinovú pomoc priamo domov. V Centre solidarity na Jasovskej ulici v Petržalke prebieha regulovaný pravidelný výber materiálnej a potravinovej humanitárnej pomoci. Slúži tiež ako komunitný priestor pre prichádzajúcich ľudí.
- Iniciatíva Kto pomôže Ukrajine? prevádzkovala od jari sklad materiálnej pomoci, ktorý veľmi úzko spolupracoval aj s Miestom humanitárnej pomoci v Auparku. Výdajňa poskytuje utečenkám a utečencom potravinovú a materiálovú pomoc. V súčasnosti výdajňu pomoci prevádzkuje organizácia Adra Slovensko.²⁴

Sociálne dávky a poradenstvo v zamestnanosti

Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov (UNHCR), Detský fond OSN (UNICEF) a Medzinárodná federácia Červeného kríža (IFRC) poskytovali krátkodobú prechodnú finančnú pomoc ľuďom, ktorí opustili územie Ukrajiny, pri uspokojovaní základných životných podmienok v rámci ich pobytu na Slovensku od 1. mája 2022 do 31. augusta 2022. Následne mohli odídenci a odídenkyne požiadať o štandardnú dávku v hmotnej núdzi Úrad práce sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) v Bratislave na pracovisku ÚPSVaR Vazovova 7/A. V rámci národného programu „Pomáhame odídencom“ vzniklo opatrenie na podporu vzdelávania, zaškolenia a dobrovoľníckej práce odídencom, o ktorom sa tiež môžu ľudia z Ukrajiny informovať na lokálnych pobočkách ÚPSVaR.

Pobytové a právne poradenstvo

Pobytové a právne poradenstvo zabezpečuje Liga za ľudské práva a Centrum právnej pomoci, ktoré sú dostupné prostredníctvom infoliniek alebo v Asistenčnom centre pomoci Bottova v prevádzkových časoch. Dlhodobo poskytuje právne poradenstvo pre cudzincov z tretích krajín aj IOM. Pro bono právne poradenstvo poskytujú aj niektorí advokáti Slovenskej advokátskej komory.

²⁴ Viac informácií o objeme pomoci iniciatívy [Kto pomôže Ukrajine](#)

Psychologická pomoc

Na území mesta Bratislavy pôsobí niekoľko organizácií, ktoré poskytujú poradenstvo a podporu v oblasti mentálneho zdravia.

Organizácia Tenenet pôsobí v ACP Bottova. Prevádzkuje tiež dva mobilné tímy, ktoré reagujú na akútne problémy a výzvy u ľudí, ktorým bolo poskytnuté poradenstvo na miestach prvého kontaktu a ktorí boli následne umiestnení do ubytovacích zariadení v rámci Bratislavy a blízkeho okolia. Mobilný tím tvorí sociálny pracovník, psychológ a komunitný pracovník krízovej intervencie (zvyčajne ukrajinskej národnosti). Tímy zabezpečujú aj zdravotnú starostlivosť a poskytujú poradenstvo o výžive dojčiat a malých detí. V prvej polovici roka 2022 mobilné tímy vykonávali za týždeň približne 1 000 psychosociálnych poradenských intervencií. V rámci mobilných tímov sa najviac venovali pomoci deťom, ktoré ťažko zvládajú stres, hnev a negatívne emócie. Pracujú s rodičmi, pomáhajú pri návziku rodičovských zručností a radia, ako pracovať a zvládnuť tínedžerov.

Tím podpory pre Ukrajinu – špeciálny podporný tím psychologičiek z Ukrajiny, ktorý od 1. apríla 2022 pôsobí v rámci Centra poradenstva a prevencie Bratislava 3. Vznikol zo spolupráce s iniciatívou Kto pomôže Ukrajine. Prostredníctvom kvalifikovaných ukrajinsky a rusky hovoriacich psychologičiek a psychológov poskytuje poradenstvo v Centre, ako aj počas výjazdov v okolí Bratislavy, so špeciálnym zameraním na deti a školské prostredie. Krízová linka pomoci (IPčko a Človek v ohrození) – bezplatná, anonymná služba s celoslovenskou pôsobnosťou, dostupná každý deň od 8.00 do 20.00 h. prostredníctvom video- a telefonického poradne, čítovej a e-mailovej poradne. Od marca 2022 bolo na linke ľuďom z Ukrajiny k dispozícii osem psychológov s plánom navýšenia kapacít.

Linka dôvery Nezábudka – prevádzkuje ju Liga za duševné zdravie na bezplatnom telefónnom čísle v rámci celého Slovenska, 24 hodín 7 dní v týždni. Tím ukrajinsky hovoriacich profesionálov a profesionálok poskytuje pomoc pri akútnych emočných ťažkostiach a pomôže nasmerovať na ďalšiu formu pomoci (zdravotnú, sociálnu, právnu).

Linka detskej istoty – bezplatná a anonymná telefónna linka pre ukrajinské deti, mládež a dospelých, dostupná vždy v utorky od 13.30 do 19.30 hod.

Poskytovanie zdravotnej starostlivosti

Všeobecnú ambulantnú starostlivosť poskytujú v rámci mesta všeobecní lekári podľa pridelených zdravotných obvodov.²⁵ Nakoľko tieto bývajú často preťažené, pre odídencom a odídenkyne z Ukrajiny boli zriadené Bratislavským samosprávnym krajom dve všeobecné ambulance pre deti a dospelých v Zdravotnom stredisku na Rovniankovej ulici v Petržalke.²⁶ Okrem poskytovania priamej zdravotnej starostlivosti a ošetrovania sa v zdravotnom stredisku realizujú aj vzdelávacie podujatia zamerané na ochranu zdravia alebo špecifickú starostlivosť. Tieto aktivity sú realizované v spolupráci s odborníkmi alebo inštitúciami zameriavajúcimi sa na dané témy. V minulosti bolo realizované stretnutie s Platformou rodín s deťmi so zdravotným znevýhodnením alebo seminár o dojčení s poradenskou organizáciou Mamila. Prostredníctvom sociálnych sietí šíria povedomie v ukrajinskom jazyku o poskytovaní prvej pomoci, rozšírených ochoreniach, užívaní antibiotík a podobných špecifických situáciách súvisiacich s ochranou zdravia a bezpečnosti komunity. Občasne Zdravotnícke stredisko realizuje aj kultúrno-komunitné podujatia pre ľudí z Ukrajiny.

Od apríla 2022 v Bratislave boli v Nemocnici s poliklinikou Ladislava Dérera na Kramároch a v Nemocnici sv. Cyrila a Metoda v Petržalke zriadené dve kontaktné centrá pre pacientov z Ukrajiny poskytujúce neodkladnú zdravotnú starostlivosť s ukrajinsky hovoriacim personálom. Pre výrazný pokles klientov bolo od júla 2022 poskytovanie zdravotnej starostlivosti pre ľudí z Ukrajiny presmerované do Nemocnice sv. Cyrila a Metoda. V Nemocnici L. Dérera na Kramároch sú naďalej poskytované špecializované služby pre občanov z Ukrajiny v rámci mimoriadnej situácie na Klinike infektológie a geografickej medicíny – ide najmä o starostlivosť o pacientov vyžadujúcich si liečbu HIV a chronických hepatítid.²⁷

25 Na poskytnutie neodkladnej zdravotnej starostlivosti majú nárok všetci utečenci a utečenký z Ukrajiny. Ďalšia zdravotná starostlivosť (očkovanie, časť starostlivosti pri chronických chorobách, konzultácie u všeobecného lekára) je podmienená získaním dočasného útočiska alebo štatútu žiadateľa o azyl. Na plný rozsah zdravotnej starostlivosti majú odídení z Ukrajiny nárok v prípade zamestnania za vyššiu ako minimálnu mzdu a po povinnom prihlásení sa na verejné zdravotné poistenie.

26 Bratislavský kraj (2022). Poskytovanie zdravotnej starostlivosti pre odídencom z Ukrajiny. Dostupné na: <https://bratislavskykraj.sk/ukrajina-zdravotna-starostlivost/>

27 Univerzitná nemocnica Bratislava (20. 7. 2022): Kontaktné centrum pre občanov z Ukrajiny i naďalej funguje v Nemocnici sv. Cyrila a Metoda v Petržalke | Univerzitná nemocnica Bratislava (unb.sk)

2.3. Služby pre dlhodobé sociálne a ekonomické začlenenie utečiek a utečencov

Poskytovanie informácií

Informačné kanály, ktoré sa nastavili v prvej polovici roka 2022, plnili svoju funkciu aj naďalej, predovšetkým webová stránka mesta, priame poskytovanie informácií na Bottovej, lokálne skupiny na sociálnych sieťach a celoslovenské informačné webstránky. Podľa potreby sa aktualizuje časový a obsahový rozsah poskytovania informačných, ale aj ďalších služieb. ACP Bottova pokračuje v prevádzke, od novembra 2022 upravilo prevádzkovú dobu na dni počas pracovného týždňa od 8.00 do 18.00. V tomto časovom rozsahu sú poskytované aj všetky informačné služby v centre.

Migračné informačné centrum Medzinárodnej organizácie pre migráciu (MIC IOM) poskytuje online aj offline poradenstvo. Ľudia vyhľadávali užitočné informácie o vstupe a pobyte na Slovensku, ktoré sú k dispozícii v ukrajinčine, slovenčine, angličtine a ruštine na webovej stránke MIC www.mic.iom.sk. Stránku do konca roka 2022 navštívilo 642 775 návštevníkov. Konzultácie sú poskytované v ukrajinskom a ruskom jazyku aj telefonicky, resp. prostredníctvom siete Telegram.

TENENET v Bratislave operuje aj dva mobilné/terénne tímy. V rámci pracovného poradenstva je úlohou mobilných tímov mapovať akútne problémy klientov v bytovniach, riešiť základné otázky priamo na mieste, v prípade potreby konzultácie ich mobilný tím presmeruje na ACP Bottova.

Mareena od mája 2022 pripravuje prehľad podujatí (kultúrnych, športových, komunitných a voľnočasových) pre ľudí z Ukrajiny, ktorý je publikovaný na webovej stránke Mareeny v ukrajinskom a slovenskom jazyku a distribuovaný na miesta s vysokou koncentráciou ľudí z Ukrajiny (ACP Bottova, Ukrajinsko-slovenský dom, výdajňa materiálnej pomoci BACH...). Reflexiu prítomnosti ľudí z Ukrajiny je možné badať aj pri komunikácii mesta a propagácii kultúrnych podujatí – napríklad program Bratislavského kultúrneho leta bol pripravený aj v ukrajinskom jazyku.

Vzdelávanie detí, žiakov a žiačok z Ukrajiny

Národný inštitút vzdelávania a mládeže (NIVaM), ktorý má vo svojej pôsobnosti aj tému inklúzie a národnostných menšín, spustil od augusta 2022 v spolupráci s UNICEF-om projekt Podpora odídencov z Ukrajiny vo vzdelávaní. Jeho cieľom je poskytovať pedagógom a školám podporu v začleňovaní cudzincov do slovenského školstva (detí, žiakov i pedagógov). Priamu podporu školám poskytujú regionálni koordinátori, ktorí od jesene začali pôsobiť v jednotlivých krajských pracoviskách NIVaM.²⁸ Zaradovanie detí a žiakov do škôl na území Bratislavy je v kompetencii jednotlivých mestských častí. V prípade materských a základných škôl je potrebné kontaktovať priamo miestny úrad mestskej časti, v ktorej má osoba prichádzajúca z Ukrajiny ubytovanie. Následne treba preveriť aktuálne dostupné kapacity materskej alebo základnej školy v danej mestskej časti a informovať sa o postupe zaradenia dieťaťa do výučby. Bratislava dlhodobo čelí nedostatku miest,

²⁸ Viac informácií na <https://NIVaM.sk/podpora-cudzincov/>

najmä v predškolských zariadeniach a prvých stupňoch základných škôl. V slovenskom vzdelávacom systéme bolo k 30. novembru 2022 spolu 10 232 detí a žiakov z Ukrajiny, z toho v Bratislave sa vzdelávala až štvrtina z nich, konkrétne 2 644 detí a žiakov, väčšina z nich na základných školách (1 807), v materských školách (366), na stredných odborných školách (242) a gymnáziách (140).²⁹ Na základe údajov ÚHCP o celkovom počte detí a mladých s prideleným dočasným útočiskom v Bratislave³⁰ a so zohľadnením odhadov analýzy CVA³¹ je však možné predpokladať, že aj v poslednom štvrtroku 2022 nezanedbateľné množstvo detí a žiakov z Ukrajiny nenavštevovalo žiadnu zo škôl v meste. Zároveň neexistuje prehľad o počte detí, ktoré sa vzdelávajú online na ukrajinských školách.

Magistrát v piatich mestských častiach (Petržalka, Staré Mesto, Rača, Ružinov, Dúbravka) vytvoril pri Centrách voľného času „detské skupiny“, ktoré poskytujú voľnočasové aktivity v doobedňajšom čase (8.00 – 12.00) pre deti vo veku štyri až sedem rokov, ktoré neboli umiestnené v predškolských zariadeniach. V CVČ je možné ukrajinské deti zapojiť aj do krúžkovej činnosti, v prípade neschopnosti rodičov uhrádzať poplatok je možné požiadať o odpustenie školného.

Pracovné poradenstvo

Od mája 2022 môžu osoby s udeleným dočasným útočiskom využiť poradenské služby miestnych úradov práce, sociálnych vecí a rodiny zamerané na podporu pri hľadaní práce a poskytnutie informácií o pracovných možnostiach na slovenskom trhu práce v jednotlivých mestách SR.³² Migračné informačné centrum IOM (MIC) poskytovalo informácie a právne, sociálne a pracovné poradenstvo ľuďom z Ukrajiny (ale aj ďalším občanom krajín mimo EÚ) prostredníctvom infolinky, e-mailu a ďalších kanálov. V ACP Bottova poskytovala pracovné poradenstvo aj organizácia TENENET, ktorá v Bratislave prevádzkuje aj terénny tím, ktorý skúma a zisťuje potreby na úrovni hromadných ubytovacích zariadení. V prípade zistenia potrieb pracovného poradenstva sú odídenci presmerovaní na Bottovu. Od 1. 3. 2022 do konca roka 2022 TENENET poskytol pracovné poradenstvo viac ako 1 000 osobám s dočasným útočiskom. Zastúpenie mužov a žien, ktorým bola poskytnutá poradenská služba, v percentách je 24 % ku 76 %. TENENET v tomto období eviduje 1 014 vyriešených prípadov nezamestnanosti, 825 konzultácií pre výber vhodného povolania, 808 analýz pracovného potenciálu, 170 asistencií pri tvorbe životopisu, 65 konzultácií pre znižovanie dôsledkov dlhodobej nezamestnanosti, 36 konzultácií a 29 konzultácií zameraných na zvládanie stresu pri príprave na pohovor.

Jazykové kurzy

Ponuka kurzov slovenského jazyka pre ľudí z Ukrajiny na území mesta je pomerne široká. Bezplatné kurzy jazyka pre začiatočníkov od marca 2022 poskytovali organizácie ako Mareena a IOM, pričom od leta 2022 realizujú jazykové kurzy v priestoroch centra na Bottovej. IOM realizuje jazykové kurzy prostredníctvom svojho MIC, kurzy prebiehajú prezenčnou aj online formou. Ide o nízkoprahové otvorené kurzy, ktoré

sú prevažne určené začiatočníkom s jazykom a nie je možné zúčastniť sa kurzu opakovane. Kurzy nie sú certifikované. V priebehu roka 2022 MIC eviduje 35 kurzov pre odídencom z Ukrajiny, z toho až 27 jazykových kurzov prebiehalo online formou, 8 prezenčnou. Dobrovoľníci Slovenského skautingu v priestoroch ACP realizovali voľnočasové konverzácie v slovenskom jazyku. Bezplatné kurzy jazyka sa realizovali v rôznych mestských častiach (napríklad Centrum pomoci Lamač, Staromestská knižnica). Dostupné sú aj konverzačné aktivity ako jazyková kaviareň v Mareene alebo konverzácie v Bridge Café. Veľký dopyt zo strany utečieniek a utečencov z Ukrajiny však prevyšuje dostupnú ponuku, pričom stúpa najmä dopyt po kurzoch slovenčiny pre vyššiu jazykovú úroveň.

K dispozícii je tiež ponuka platených kurzov slovenčiny od rôznych jazykových škôl. V Starom Meste sídli aj Štátna jazyková škola (ŠJŠ), ktorá realizuje kurzy slovenčiny, od začiatočníckych až po kurzy ukončené štátnou skúškou. Na úhradu jazykových kurzov je možné využiť finančný príspevok poskytovaný ÚPSVaR v rámci projektu [Pomáhame odídencom](#). Deti a mladí vo veku 10 až 20 rokov tu môžu navštevovať kurzy slovenského jazyka bezplatne vďaka spolupráci Magistrátu so ŠJŠ. Náklady na tieto kurzy ŠJŠ prepláca magistrát.

29 Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (2022). Údaje o počte odídencom z Ukrajiny. Dostupné na: <https://ukrajina.minedu.sk/aktualne-data/>

30 Pozri Tabuľku 4 v časti 1.3. počet cudzincov a cudziniiek na území mesta.

31 Dostupná na: https://www.vzdelavacieanalzy.sk/wp-content/uploads/2022/07/Vzdelavanie-deti-z-Ukrajiny-v-BA_CVA_publicacia.pdf

32 Obsahom poradenstva v rozsahu 9 hodín na osobu je zisťovanie profesionálnych cieľov odídencov a párovanie s možnosťami trhu práce, informovanie o spôsoboch a možnostiach komunikácie s potenciálnym zamestnávateľom, pomoc pri vypracovaní základných dokumentov potrebných pri hľadaní zamestnania, informovanie o aktívnych opatreniach na trhu práce, napr. o možnosti ďalšieho vzdelávania. Viac informácií: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (2022). Projekt „Pomáhame odídencom – poradenstvo“ / ПРОЕКТ “ДОПОМАГАЕМО БІЖЕНЦЯМ - КОНСУЛЬТАЦІЇ” Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/služby-zamestnanosti/nastroje-aktivnych-opatreni-na-trhu-prace/narodny-projekt-pomahame-odidencom-poradenstvo-nacionalnij-proekt-dopomagaemo-bizencam-konsultacij.html?page_id=1178308

Rekvalifikačné kurzy

Osoby, ktoré majú v Slovenskej republike udelené dočasné útočisko, sa môžu uchádzať o finančnú podporu na vzdelávanie v rámci projektu ÚPSVaR Pomáhame odídencom. Vzdelávacie kurzy majú pomôcť odídencom nadobudnúť teoretické vedomosti aj praktické schopnosti a zručnosti potrebné na ich sociálne začlenenie a integráciu na trh práce.³³ V rámci Bratislavského samosprávneho kraja môžu záujemcovia tiež požiadať o príspevok na rekvalifikačné kurzy cez projekty REPAS+ a KOMPAS+.³⁴ O príspevok na vzdelanie je možné požiadať aj cez IOM, pričom je možné ho využiť na vzdelávacie alebo rekvalifikačné kurzy (ako napríklad odborný kurz slovenského jazyka, účtovnícky kurz, kurz práce s PC, masérsky, kadernícky alebo kozmetický kurz atď.).³⁵

Ponuka miestnych kultúrnych inštitúcií

V oblasti kultúry sa v Bratislave realizuje pomerne veľké množstvo aktivít otvorených ľuďom prichádzajúcim z Ukrajiny. Mestská knižnica aj lokálne knižnice poskytujú vo svojich priestoroch čítanie v ukrajinskom jazyku, zabezpečujú dostupnosť ukrajinskej literatúry, podporu jazykového vzdelávania či prístupu na internet. Vstup do väčšiny kultúrnych inštitúcií bol v prvej polovici roka pre ľudí z Ukrajiny bezplatný, prípadne boli poskytované zľavy zo vstupného. Kino Lumiére pripravovalo pravidelné premietania v ukrajinskom jazyku do jesene 2022. Festival dokumentárneho filmu Jeden svet, ktorý organizuje Človek v ohrození, upriamil tematikou festivalu v roku 2022 aj výberom filmov pozornosť na situáciu na Ukrajine. Organizácia pripravila aj sériu komunitných premietaní ukrajinských filmov pod názvom „Noví susedia“. Mimoriadnu výzvu na podporu organizácií a iniciatív venujúcich sa priamej pomoci ukrajinskej komunite vyhlásila aj Nadácia mesta Bratislava, kultúrne aktivity realizuje aj komunita v Novej Cvernovke či iniciatíva Horovod, ktorá združuje umeleckú komunitu Ukrajincov a Ukrajinkiek žijúcich v Bratislave. Počas leta zorganizovali charitatívny festival na Hviezdoslavovom námestí, ktorý bol otvorený širokej verejnosti a mal aj fundraisingový element.

Komunitné aktivity

V Bratislave pôsobia viacero organizácií a iniciatív, ktoré realizujú komunitné aktivity, napríklad:

- Mareena organizuje pravidelné komunitné aktivity od jari 2022. Pravidelne realizuje jazykovú kaviareň a podujatia ako ukrajinský brunch alebo ukrajinský večer.
- Komunitné aktivity realizuje aj samotná ukrajinská komunita. V apríli 2022 bol vďaka spolupráci mestskej časti Nové mesto a OZ SME Spolu otvorený Ukrajinsko-slovenský dom, ktorý sa stal miestom komunitného života, priestorom na realizáciu komunitných aktivít, voľnočasových aktivít, detských táborov, workshopov a jazykových kurzov. Cieľom centra je podpora ľudí prichádzajúcich z Ukrajiny a tiež pomoc s ich integráciou na Slovensku.

- Ďalšie aktivity realizujú dobrovoľníci či občianski aktivisti – na jar vznikla iniciatíva „Tetušky z Ukrajiny“, ktorá pomáha vytvoriť pracovné miesta pre ženy z Ukrajiny v oblasti pomocných prác v domácnosti, za primeranú odmenu a v priateľskom prostredí. V rovnakej komunite boli tiež realizované aktivity pre deti a výlety do prírody pre rodiny. V rámci kultúrnych a umeleckých aktivít sa angažovala aj novovzniknutá umelecká platforma Horovod. Pri príležitosti Dňa nezávislosti Ukrajiny sa uskutočnilo niekoľko kultúrnych podujatí v meste, ktoré vyvrcholili koncertom Charkovskej opery, baletu a divadla na Hlavnom námestí.
- Komunitné aktivity v menšej miere organizuje aj Bratislavská arcidiecézna charita, ktorá vytvára priestor na stretávanie ľudí vo svojich priestoroch a pre výdajne materiálnej pomoci v Petržalke.
- Nadácia Milana Šimečku každý rok organizuje festival [fjúžn] a v spolupráci so Slovenskou humanitnou radou pripravila Svetový deň utečencov na Tyršovom nábreží. Do programu boli okrem iných cudzineckých komunít v značnej miere zahrnutí aj ľudia z ukrajinskej komunity.
- Priestor pre ukrajinskú komunitu vytvára aj umelecko-kultúrny festival Urbanmarket.
- Bratislavské kultúrne a informačné stredisko (BKIS) zorganizovalo sériu exkurzií po meste v ukrajinskom jazyku pod názvom Rande s mestom.

Aktivity zamerané špecificky na deti a mládež

S cieľom realizovať aktivity pre deti a mládež z Ukrajiny mesto dalo k dispozícii Centrá voľného času, kde okrem pravidelných voľnočasových krúžkov organizuje aj detské skupiny určené deťom predškolského veku, ktoré neboli zaradené do predškolského vzdelávania. V rámci staromestských kultúrnych centier v prvej polovici roka fungovali detské kluby, ktoré vytvárali priestor a poskytovali aktivity pre deti a matky. Organizácia Sme spolu v Ukrajinsko-slovenskom dome organizuje workshopy, krúžky a tvorivé aktivity pre deti, počas leta aj letné tábory, s podporou medzinárodného partnera UNICEF. Mareena takisto organizovala rôzne podujatia pre deti a mládež (detský klub, športový basketbalový krúžok pre tínedžerov a letné tábory pre deti). V spolupráci DoFe (Medzinárodná cena vojvodu z Edinburghu) a UNICEF-u tiež vznikol projekt Stand by me. V priestoroch ACP Bottova ponúka kreatívny priestor „SPOT“ pre tínedžerov a mladých dospelých od 14 do 24 rokov na zmysluplné trávenie voľného času pod vedením dobrovoľníkov, rozmanité aktivity a sieťovanie. Projekt má ambíciu rozšíriť aj možnosť buddy programu.

33 Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (2022). Vzdelávanie odídencom. Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/služby-zamestnanosti/nastroje-aktivnych-opatreni-na-trhu-prace/vzdelavanie-odidencov-projekt-pomahame-odidencom.html?page_id=1178160

34 Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (2022). Nástroje aktívnych opatrení na trhu práce. Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/služby-zamestnanosti/nastroje-aktivnych-opatreni-na-trhu-prace.html?page_id=1331

35 Migračné informačné centrum IOM (2022). Získajte finančný príspevok na vzdelávanie a rekvalifikáciu. Dostupné online na: <https://www.mic.iom.sk/sk/socialne-veci/vzdelavanie/490-ponakame-moznost-ziskat-financny-prispevok-na-vzdelavaci-rekvalifikacny-kurz.html>

3. Vyhodnotenie existujúcej siete pomoci a služieb (SWOT analýza³⁶)

V nasledujúcej analýze sme sa zamerali na vyhodnotenie pomoci ľuďom z Ukrajiny z dvoch perspektív. Hodnotili sme 1) úroveň mobilizácie miestnych aktérov, ich spoluprácu a koordináciu a 2) dostupnosť a kvalitu služieb pre ľudí z Ukrajiny. Jednotlivé body odrážajú výsledky rešerše, praktickej skúsenosti, ako aj pohľad zástupcov miestnych organizácií, s ktorými boli vedené rozhovory. Niektoré pomenované oblasti pritom presahujú kompetencie miestnej či mestskej úrovne a vyžadujú aktívnejšiu úlohu centrálnych štátnych inštitúcií.

Silné stránky

1. Mobilizácia lokálnych aktérov a rozšírenie služieb pre ľudí z Ukrajiny
2. Angažovanosť ukrajinskej komunity
3. Vytvorenie centrálného informačného bodu pre utečenky a utečencov z Ukrajiny
4. Aktívna podpora Magistrátu mesta Bratislava
5. Informovanosť ľudí z Ukrajiny

Slabé stránky

1. Nedostatočná koordinácia a informovanosť lokálnych aktérov
2. Absencia komplexných dát
3. Nedostatočná identifikácia a asistancia zraniteľným osobám
4. Nedostatočná integrácia detí do škôl a ich podpora vo vzdelávaní
5. Absencia pracovného poradenstva

Riziká

1. Nedostupnosť a neudržateľnosť dôstojného bývania
2. Dlhodobé zotrvanie ľudí z Ukrajiny vo veľkých skupinách v ubytovniach
3. Limitovaný prístup k zdravotnej starostlivosti
4. Nedostatočná asistancia pri vstupe na pracovný trh
5. Seniori na periférii záujmu

Príležitosti

1. Zabezpečenie dlhodobého vedenia agendy integrácie ľudí z iných krajín v rámci samosprávy
2. Udržateľnosť a transformácia asistenčného centra pomoci
3. Aktívne sledovanie dynamiky vývoja a posilnenie koordinácie s miestnymi aktérmi
4. Dôraz na adresnosť pomoci rôznorodým skupinám utečencov a utečieniek
5. Komunikácia mesta pre všetkých obyvateľov a obyvateľky mesta

Silné stránky

Mobilizácia lokálnych aktérov a rozšírenie služieb pre ľudí z Ukrajiny

Rozsah a kvalita poskytovaných základných služieb odráža mobilizáciu veľkého množstva miestnych aktérov – mestských, neziskových organizácií či súkromných spoločností, a takisto siete dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Do pomoci sa zapojili mnohé organizácie, ktoré nemali predchádzajúcu skúsenosť s utečenkami a utečencami, ale dokázali pružne zareagovať na vzniknuté a meniace sa potreby a rozšíriť svoje aktivity aj pre ľudí z Ukrajiny.

Angažovanosť ukrajinskej komunity

Aktívna pomoc prichádzajúcim utečenkám a utečencom bola možná aj vďaka Ukrajincom a Ukrajinkám, ktorí žijú v Bratislave dlhší čas. Ukrajinská komunita bola schopná rýchlo sa aktivizovať a participovať pri poskytovaní služieb a orientácie ľuďom, ktorí prichádzali do mesta. Prostredníctvom osobných kontaktov, sociálnych sietí, ale aj priamou účasťou na humanitárnych a poradenských aktivitách umožnili, aby sa informácie k utečencom a utečenkám dostali v dostupnom jazyku. Mnohí pomáhali nielen v priamom kontakte s ľuďmi, ale aj prekladmi či tlmočením pre miestne organizácie, čo bolo kľúčové pre ich schopnosť zdieľať dôležité informácie a poskytovať služby. Postupne sa aktivizovali aj samotní utečenci a utečenky, ktorí poskytujú asistenciu vo svojej komunite dobrovoľnícky, alebo čoraz viac aj ako zamestnanci a zamestnankyne pomáhajúcich organizácií.

Vytvorenie centrálného informačného bodu pre utečenky a utečencov z Ukrajiny

Veľkokapacitné Asistenčné centrum pomoci na Bottovej je výsledkom efektívnej spolupráce magistrátu mesta, súkromných spoločností, štátu a neziskových organizácií. Vytvára pevnú sieť pomoci a priestor na vybavenie základných potrieb a získanie

komplexných informácií bezprostredne po príchode ľudí z Ukrajiny do Bratislavy.

Aktívna podpora Magistrátu hlavného mesta SR Bratislavy

Aktívny postoj magistrátu mesta prispel k vybudovaniu Infopointu na Hlavnej stanici a neskôr ACP a podporil vybudovanie kapacít na koordináciu témy integrácie cudzincov a cudzincov, ako aj špecifických služieb pre ľudí z Ukrajiny. Vytvára tak priaznivé prostredie na rozvíjanie riešení v záujme ľudí z Ukrajiny, ako aj ďalších cudzineckých komunít. Koncom roka 2022 prebehlo prvé stretnutie miestnych aktérov asistujúcich ľuďom z Ukrajiny zvolané útvarom Centrum Bottova. Plán je v stretnutiach pokračovať a podporiť tak vzájomnú informovanosť, koordináciu a participáciu na efektívnych riešeniach. Magistrát takisto vytvoril priestor na podporu zapojenia sa ľudí z Ukrajiny aj do veľkých kultúrnych podujatí, ako sú napríklad Bratislavské kultúrne leto či Vianočná Bratislava.

Informovanosť ľudí z Ukrajiny

V rámci mesta dobre fungujú viaceré informačné zdroje pre ľudí z Ukrajiny (ACP Bottova, odborné poradenské služby). Navyše komunikácia v ukrajinskom jazyku je často prirodzene integrovaná do informačných a propagačných materiálov určených širokej verejnosti. Informácie o kultúrnych, športových či umeleckých aktivitách sa darí pomerne dobre rozširovať medzi členov ukrajinskej komunity. Z tohto hľadiska sú veľmi úspešné sociálne siete, najmä miestne podporné skupiny, ktoré združujú veľké množstvo ľudí a tým zabezpečujú aj široký tok informácií. Menšia jazyková bariéra medzi ukrajinským a slovenským jazykom zároveň umožňuje vysokú informovanosť a dostupnosť služieb na pomerne kvalitnej úrovni (na rozdiel od cudzincov z krajín, pre ktorých je jazyková bariéra výraznejšia).

Slabé stránky

Absencia komplexných dát

Mesto nedisponuje komplexnými dátami o utečencoch a utečenkách z Ukrajiny na jeho území ani proaktívne nemapovalo ich potreby. O novoprichádzajúcich tak nevie do doby, kým sa sami neprihlásia. Výnimkou je Analýza situácie a prehľad politik týkajúcich sa začleňovania detí z Ukrajiny do vzdelávania v Bratislave, ktorú pre magistrát mesta Bratislavy pripravilo Centrum vzdelávacích analýz.³⁷ Systematický, efektívny a koordinovaný zber dát o situácii ľudí prichádzajúcich z Ukrajiny absentuje aj na celoštátnej úrovni. Prebieha prevažne čiastkovo prostredníctvom lokálnych aktérov

a nástrojov medzinárodných organizácií. Dáta dostupné z týchto zberov však často nereflektujú lokálnu (mestskú) úroveň a sú skôr uplatniteľné na národnej úrovni.

Nedostatočná koordinácia a informovanosť lokálnych aktérov

Hoci pred letom magistrát podnikal čiastkové kroky smerujúce ku koordinácii jednotlivých aktérov asistujúcich ľuďom z Ukrajiny, neskôr sa koordinácia utlmila. Do decembra 2022 neexistovala koordinovaná platforma, ktorá by prepájala alebo aspoň informovala jednotlivých poskytovateľov služieb na úrovni mesta. Nedostatočná

36 SWOT analýza je analytický nástroj umožňujúci pomenovať silné stránky (Strengths), slabé stránky (Weaknesses), príležitosti (Opportunities) a riziká (Threats) projektu či intervencie – v tomto prípade služieb pre ľudí z Ukrajiny v meste Bratislava.

37 Dostupná na: https://www.vzdelavacieanalyzy.sk/wp-content/uploads/2022/07/Vzdelavanie-deti-z-Ukrajiny-v-BA_CVA_publicacia.pdf

vzájomná informovanosť vplýva na duplicitu alebo absenciu poskytovaných služieb a zároveň je zmätočná aj pre ľudí z Ukrajiny, ktorí často nesprávne adresujú svoje potreby na jednotlivých aktéroch.

Nedostatočná identifikácia a asistencia zraniteľným osobám

V súčasnej situácii absentuje na území mesta systematické mapovanie a mechanizmy podpory pre obzvlášť zraniteľné osoby (napríklad seniori, osoby so zdravotným znevýhodnením, ľudia ohrození chudobou či násilím), ktoré proaktívne nežiadajú dostupné služby a nemusia mať dostatočné povedomie o svojich právach. Je preto potrebné posilniť terénnu sociálnu prácu a aktívne vyhľadávanie zraniteľných osôb, spôsoby ich identifikácie a možnej asistencie, v záujme poskytovania potrebných informácií a odporúčaní na služby, ako aj na predchádzanie ich možného vykorisťovania a zneužívania. Zároveň absentuje širšie zastúpenie sociálnych asistentov a komunitných tlmočníkov, ktorí by boli schopní priamo asistovať ľuďom v prístupe k službám (napríklad sprevádzanie k lekárovi).

Nedostatočná integrácia detí do škôl a ich podpora vo vzdelávaní

Výrazným problémom ostáva kapacita škôl a ich pripravenosť začleniť žiakov a žiačky z Ukrajiny. Mesto doposiaľ nemá vypracovanú

stratégiu či podporný systém, ako pracovať so začlenením cudzineckých detí do škôl na lokálnej úrovni. V školách chýbajú asistenti a odborní zamestnanci s potrebnými jazykovými zručnosťami, učiteľom chýba skúsenosť alebo odborná príprava, ako pracovať s traumatizovanými deťmi. Tiež chýba komplexná informovanosť pre rodičov o bežnom fungovaní škôl (prihlasovanie sa na obedy, vyzdvihnutie zo školy, školské pomôcky a pod.). Je vnímaná potreba tlmočníka na úrovni komunikácie rodič – škola. Taktiež nebola vyvinutá dostatočná príprava v letných mesiacoch, ktorá by deti podporila vo výučbe slovenského jazyka, čo mohlo uľahčiť ich integráciu na začiatku školského roka.

Absencia pracovného poradenstva

Hoci je úroveň zamestnanosti odídenkýň a odídenčov v Bratislave pomerne dobrá, mnohí ľudia z Ukrajiny si rýchlo našli nízkokvalifikovanú prácu a je pre nich problém zamestnať sa vo svojej profesii, najmä z dôvodu jazykovej bariéry a neuznávania kvalifikácií, tiež zdĺhavého procesu nostrifikácie vysokokvalifikovanej odbornosti. Zatiaľ absentuje inštitúcia, ktorá by konzistentne poskytovala pracovné poradenstvo a podporu v kariérnom uplatnení a rozvoji ľudí z Ukrajiny žijúcich v hlavnom meste.

Riziká

Nedostupnosť a neudržateľnosť dôstojného bývania

Oblasť ubytovania a asistencie pri hľadaní vhodného bývania je v hlavnom meste pretrvávajúcou výzvou. Individuálne hľadanie ubytovania a pohyb na realitnom trhu je čoraz náročnejší pre nedostatok dostupného bývania. Napriek príspevku na bývanie osoby s dočasným útočiskom často nie sú individuálne schopné pokryť náklady spojené so životom v hlavnom meste, aj preto sa často spája viac rodín (najmä matiek s deťmi) do zdieľaného bývania. Zároveň väčšina utečienok a utečencov z Ukrajiny žijúcich v Bratislave je ubytovaná u súkromných poskytovateľov ubytovania, čo vytvára jednak závislosť od ubytovateľov, a tiež určité riziká, nakoľko ubytovatelia nepodliehajú žiadnej kontrole.

Seniori na periférii záujmu

V kontexte existujúcich aktivít je možné sledovať nedostatočnú pozornosť a príležitosti pre seniorov a seniorky z Ukrajiny. Bola by vhodná špecifická podpora tejto zraniteľnej skupiny (z ekonomického aj sociálneho hľadiska), aby sa predišlo ohrozeniu chudobou a vylúčením.

Dlhodobé zotrvanie ľudí z Ukrajiny vo veľkých skupinách v ubytovniach

V súčasnosti absentuje asistencia ľuďom ubytovaným vo veľkokapacitných zariadeniach pri hľadaní samostatného bývania. Dlhodobé využívanie segregovaných veľkokapacitných ubytovní spomaľuje začleňovanie do slovenskej spoločnosti a môže viesť k

vzniku vylúčených komunít. Čas strávený v hromadnom ubytovaní by mal byť regulovaný a prednostne určený ľuďom v zraniteľných skupinách (ťažko zamestnateľné skupiny, seniori, matky s deťmi, ktoré nie je možné zaradiť do školskej dochádzky) a ostatní by mali byť podporovaní a motivovaní v hľadaní dlhodobého bývania.

Limitovaný prístup k zdravotnej starostlivosti

Pretrvávajúcim rizikom z hľadiska dlhodobého riešenia zdravotných potrieb a problémov ľudí z Ukrajiny zostáva nedostatočná dostupnosť zdravotnej starostlivosti (a poskytovanie len neodkladnej/potrebnnej starostlivosti). Problémom je tiež nedostatok lekárskeho kapacít v meste, slabá informovanosť ľudí z Ukrajiny o ich právach a možnostiach a jazyková bariéra na oboch stranách.

Nedostatočná asistencia pri vstupe na pracovný trh

Hlavne v prípade hľadania práce prostredníctvom pracovných agentúr vzniká priestor na pracovné vykorisťovanie cudzincov a cudziniiek a udržiavanie neférových pracovných podmienok. Nedostatok včasných, jazykovo dostupných a ľahko zrozumiteľných informácií o právach a povinnostiach vyplývajúcich z pracovnoprávneho vzťahu na Slovensku zvyšuje počet rizikových a neférových podmienok, v ktorých sa ľudia z Ukrajiny ocitajú. Zároveň dlhodobý nedostatok kapacít pre deti v škôlkach a školách na území mesta neumožňuje rodičom vstúpiť na pracovný trh a zvyšuje riziko pretrvávajúcej odkázanosti na pomoc.

Zabezpečenie dlhodobého vedenia agendy integrácie ľudí z iných krajín v rámci samosprávy

Vznikom pozície koordinátorky integrácie cudzincov a cudziniiek na Magistráte sa od júla 2022 vytvorila príležitosť podchytiť agendu integrácie cudzincov a cudziniiek systematickým spôsobom. Koordinačný tím má potenciál využiť „momentum“ a podnieť vypracovanie koncepčných a strategických materiálov v oblasti inklúzie a integrácie cudziniiek a cudzincov na lokálnej úrovni (napríklad stratégia integrácie cudzincov a cudziniiek v Bratislave), ich implementáciu a vyhodnocovanie a tiež posilniť zber dát o tejto cieľovej skupine. Zároveň sa stáva aktérom, ktorý dokáže koordinovať organizácie pracujúce v téme integrácie, ako aj samotné cudzinecké komunity, a participatívne tak reflektovať na aktuálne potreby a návrhy riešení.

Udržateľnosť a transformácia asistenčného centra pomoci

ACP Bottova je dočasné riešenie, ale služby (minimálne ich časť), ktoré sú poskytované v centre, by bolo vhodné zachovať aj dlhodobo. Riešením môže byť vytvorenie jedného oficiálneho a samosprávou podporovaného integračného centra, ktoré by postupne rozšírilo poskytovanie, resp. sprostredkovanie služieb poradenského, vzdelávacieho a komunitného charakteru pre ľudí nielen z Ukrajiny, ale všetkých cudzincov a cudzinky, prichádzajúcich do Bratislavy, s cieľom podporiť ich dlhodobú integráciu na území mesta.

Aktívne sledovanie dynamiky vývoja a posilnenie koordinácie s miestnymi aktérmi

Pre efektívne nastavenie služieb a adekvátnu reakciu na aktuálne potreby a počty prichádzajúcich ľudí do mesta je potrebné posilniť zber a zdieľanie dát medzi štátom, krajom, mestom a mestskými časťami. Treba tiež zaviesť koordinačný mechanizmus medzi kľúčovými aktérmi pre krízové situácie, ako aj pre dlhodobé, pravidelné stretávanie aktérov a vzájomnú výmenu informácií. Pre schopnosť efektívne zareagovať na prípadný príchod väčšieho množstva utečeniiek a utečencov by bolo tiež vhodné vyhodnotiť nedávne skúsenosti mesta a miestnych aktérov a pripraviť akčný plán na lokálnej úrovni.

Dôraz na adresnosť pomoci rôznorodým skupinám utečencov a utečeniiek

Do budúcnosti sa treba sústrediť na zvýšenie adresnosti služieb pre jednotlivé skupiny utečencov a utečeniiek (napríklad podľa veku, zraniteľnosti či potrieb) a hľadať spôsoby, ako im pomôcť v konkrétnej životnej situácii s cieľom podporiť ich prístup k službám a inklúziu do slovenskej spoločnosti. V nadväznosti na existujúce podporné opatrenia bude dôležité priebežne vyhodnocovať a prispôbovať ďalšie nastavenie služieb aktuálnym potrebám. Dôležité bude podchytiť najmä skupiny ohrozené vylúčením – deti a mladých, ktorým v dôsledku jazykovej bariéry a absencie vzdelávania (na slovenských školách alebo pretrvávajúceho online vzdelávania) chýba socializácia a zmysluplne strávený voľný čas, ženy – samoživiteľky, ktoré čelia špecifickým bariéram pri vstupe na trh práce, a seniorom, ktorí sú často v zraniteľnej situácii v dôsledku svojho zdravotného stavu a socioekonomickej situácie.

Komunikácia mesta pre všetkých obyvateľov a obyvateľky mesta

Samospráva by mala pokračovať v informovaní o aktivitách v meste a aktualizovať informácie o dostupných službách pre ľudí z Ukrajiny, ako aj pre ďalšie cudzinecké komunity v im dostupnom jazyku. Takisto by mala aktívne komunikovať voči majorite, v záujme podporiť vzájomné spolunažívanie a podporu na území mesta. V tejto súvislosti je vhodné iniciovať alebo podporiť komunitné aktivity, ktorých cieľovými skupinami budú všetci obyvatelia a obyvateľky mesta a kde môžu budovať vzájomné vzťahy a dôveru.

4. Mapa kľúčových aktérov a poskytovateľov služieb pre ľudí z Ukrajiny

Mestské, okresné a štátne inštitúcie

Medzinárodné organizácie

iom

- prevádzka Migračného informačného centra v Bratislave
- poskytovanie konzultácií odídencom a odídenkyňami z Ukrajiny
- ponuka jazykových kurzov

UNHCR

- poskytovanie informácií a poradenstva v oblasti ochrany utečencov a utečieniek
- prevádzka Helpline pre utečencov a utečienky z Ukrajiny
- partnerstvo a podpora organizácií na Slovensku

UNICEF

- podpora vzdelávania a rozvoja detí cez partnerstvo s miestnymi organizáciami, Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, NIVaM-om a Magistrátom hlavného mesta SR Bratislavy

Mestské a štátne inštitúcie

Asistenčné centrum pomoci Bottova

- miesto prvého kontaktu
- vybavenie dočasného útočiska pracoviskami cudzineckej polície
- komplexná pomoc (právne poradenstvo, psychosociálne poradenstvo, zdravotná služba, pracovné poradenstvo, dávky v hmotnej núdzi)
- kurzy slovenčiny, voľnočasové aktivity pre deti, miesto na stretávanie pre mládež a seniorov
- infopoint, zázemie na oddych, pre deti (detský kútik) a hygienu
- občerstvenie a materiálna pomoc

Cudzinecká polícia

- registrácia ľudí z Ukrajiny – dočasné útočisko, pobyt

Magistrát hlavného mesta SR Bratislavy – projektový útvar Centrum Bottova a koordinačný tím integrácie cudzincov a cudziniiek.

- prevádzkovanie Asistenčného centra pomoci Bottova
- koordinácia asistenčných a integračných služieb ľuďom na úteku pred vojnou na Ukrajine v spolupráci s orgánmi štátu, samosprávy a mimovládnyimi organizáciami v ACP Bottova
- poskytovanie núdzového krátkodobého ubytovania ľuďom na úteku pred vojnou na Ukrajine v ubytovacom zariadení Pasienky
- spolupráca s organizáciami a inštitúciami v rámci tém inklúzie a integrácie
- vypracovanie koncepčných materiálov na základe zberov dát v oblasti inklúzie a integrácie cudziniiek a cudzincov na lokálnej úrovni vrátane ich implementácie a vyhodnocovania

- metodická koordinácia a spolupráca pri príprave analytických materiálov v predmetnej oblasti
- spolupráca s inými oddeleniami, mestskými časťami, štátnymi orgánmi v rámci koordinácie a plánovania spoločných projektov v rozsahu pôsobenia útvaru

Mestská knižnica

- aktivity pre ľudí z Ukrajiny
- knižný fond v ukrajinskom jazyku
- jazykové vzdelávanie

Okresný úrad Bratislava

- zvolávanie krízových štábov a plnenie prijatých úloh
- podieľanie sa na zriadení núdzového ubytovania a jeho následná koordinácia
- koordinácia hľadania strednodobého ubytovania pre odídencom a odídenkyne z Ukrajiny

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

- poskytovanie poradenstva v oblasti zamestnania
- poskytovanie dávok v hmotnej núdzi v prvých mesiacoch a od 15. septembra 2022
- preplácanie jazykových kurzov, dopravy do práce, prispievanie na mentoring v zamestnaní
- zabezpečenie tlmočenia

Mestské časti

- núdzové ubytovanie
- zaraďovanie detí do škôl
- informovanie na miestnych úradoch spojené s pobytom a príspevkom na bývanie
- kultúrne aktivity v inštitúciách mestských častí (kultúrne centrá, kultúrne domy, exteriérové priestory...)
- materiálne zbierky
- komunitné a voľnočasové aktivity
- jazykové kurzy
- knižnice zriadené mestskými časťami, knihy v ukrajinskom jazyku

Mestské kultúrne organizácie

- poskytovanie bezplatných vstupov pre utečencov a utečienky z Ukrajiny (Galéria mesta Bratislavy, Múzeum mesta Bratislavy)
- zapájanie aktérov z Ukrajiny (Bratislavské kultúrne leto a pod.)

Mimovládne organizácie

ADRA

- distribúcia materiálnej pomoci na mieste humanitárnej pomoci v bratislavskom Auparku

Bratislavská arcidiecézna charita

- zber a distribúcia materiálnej pomoci
- komunitné aktivity
- podpora zraniteľných skupín

CVEK

- výskumné a advokačné aktivity
- podpora samospráv v integrácii cudzincov,
- šírenie povedomia

IPčko

- prevádzka Krízovej linky pomoci (v spolupráci s Človekom v ohrození)
- e-mailová, telefonická a videoporadňa pre ľudí z Ukrajiny zameraná na psychologickú pomoc

Kalab

- komunitné aktivity a šírenie povedomia

Liga za ľudské práva

- právne poradenstvo a asistencia (ACP Bottova)
- zapojenie a vzdelávanie komunitných tlmočníkov v spolupráci s Filozofickou fakultou UK v Bratislave
- poskytovanie informácií prostredníctvom infolinky a e-mailom a webstránky ukraineslovakia.sk
- právna pomoc pre obeť nenávisťne motivovaných trestných činov

Mareena

- poskytovanie jazykového vzdelávania
- organizácia komunitných aktivít a podujatí
- dobrovoľnícky program pre prácu s utečencami a utečenkami
- mapovanie a zisťovanie potrieb
- poskytovanie informácií (ukrajinskí komunitní dobrovoľníci a dobrovoľníčky, webstránka ukraineslovakia.sk)
- šírenie povedomia

Nadácia Milana Šimečku

- komunitné aktivity, šírenie povedomia
- podpora ľudí pomáhajúcim odídencom z Ukrajiny
- tvorba metodík a vzdelávacích materiálov

Nová Cvernovka

- kultúrne aktivity a materiálna pomoc

Saleziáni don Bosca

- poskytovanie kurzov slovenčiny
- realizácia aktivít pre ukrajinské matky a deti (neformálne vzdelávanie, záujmové krúžky)
- program sprevádzaného dobrovoľníctva
- materiálna pomoc
- sprostredkovanie ubytovania

Slovenská humanitná rada

- podpora integrácie osôb s udeleným azylom a doplnkovou ochranou
- poskytovanie poradenstva v sociálnej, pracovnej, psychologickej a právnej oblasti
- finančná a materiálna pomoc
- kurzy slovenčiny

Tenenet

- psychologické a sociálne poradenstvo formou skupinových a individuálnych intervencií
- zdieľanie informácií o pomoci ľuďom z Ukrajiny, šírenie povedomia

Liga za duševné zdravie

- prevádzka bezplatnej telefonickej linky dôvery v ukrajinskom jazyku
- podpora a sprostredkovanie zamestnávania ukrajinských odborníkov a odborníčok z oblasti psychológie a psychiatrie
- šírenie povedomia a poskytovanie metodických odporúčaní

Občianske/dobrovoľnícke iniciatívy

Buddíci pre Ukrajinco

- dobrovoľnícka asistancia a sprostredkovanie informácií
- jazyková výučba

Gréckokatolícka a pravoslávna farnosť

- organizovanie materiálnej pomoci
- poskytovanie bohoslužieb v ukrajinskom jazyku

Kto pomôže Ukrajine?

- zabezpečovanie informovanosti (helpukraine.sk)
- organizácia materiálnej a nemateriálnej pomoci
- prepájanie aktérov

Divadlo bez domova

- tvorba kultúrneho obsahu aj pre ľudí z Ukrajiny

Súkromní aktéri

- poskytovanie bývania
- distribúcia literatúry v ukrajinskom jazyku (Martinus/Artfórum)

Ukrajinské komunity

Horovod

- iniciatíva ukrajinskej kultúrnej obce v Bratislave

Les Paskarenko

- podpora v nezamestnanosti cez agentúru „Tetušky z Ukrajiny“
- organizovanie voľnočasových aktivít pre rodiny s deťmi

Nedeľná ukrajinská škola

- vzdelávanie žiakov a žiačok z Ukrajiny (5. – 11. ročník)
- organizácia programu pre predškolákov
- knižnica ukrajinskej literatúry

Sme Spolu - SOS Ukrajina

- prevádzka Ukrajinsko-slovenského domu
- tvorba aktivít (komunitných, voľnočasových, vzdelávacích)
- šírenie povedomia o ukrajinskej komunite

Ukrajinci v Bratislave

- online platforma/facebooková komunikačná skupina o aktivitách v meste

Zdroje, použité skratky a zoznam rozhovorov

Zdroje

Centrum pre výskum etnicity a kultúry, Nadácia Milana Šimečku, Človek v ohrození, Liga za ľudské práva, Mareena (2022). Integrácia ľudí z Ukrajiny. Návrhy riešení.

Dostupné online na: https://mareena.sk/assets/files/Integracia-ldu-z-Ukrajiny_Navrhy-ries%CC%8Ceni%CC%81.pdf

Hlinčíková, M., Chudžíková, A., Gallová Kriglerová, E., Sekulová, M. (2014). Migranti v meste: Prítomní a (ne)viditeľní.

Dostupné online na: http://cvek.sk/wp-content/uploads/2015/11/Migranti_v_meste_WEB.pdf

Kadlečíková, J. (2018). Cudzinci v Bratislave. Centrum pre výskum etnicity a kultúry.

Dostupné na: <https://www.hrl.sk/assets/files/obsah/154-Integracia-cudzincov-v-Bratislave.pdf>

Magistrát hlavného mesta SR Bratislava (2022). Dekáda pre kultúru. Konceptia udržateľného rozvoja kultúry Bratislava 2030.

Dostupné online na: https://odkulturybratislava.files.wordpress.com/2022/05/dekada_koncepcia_kultury_2030.pdf

Medzinárodná organizácia pre migráciu – IOM (2022). Migrácia na Slovensku.

Dostupné online na: <https://www.iom.sk/sk/migracia/migracia-na-slovensku.html>

Mesto Bratislava (2022). Pomoc Ukrajine v Bratislave.

Dostupné na: <https://bit.ly/3KOsaCe>

Mesto Bratislava (2022). Bratislava helps Ukraine.

Dostupné na: <https://bit.ly/3JkEf8r>

Migračné informačné centrum IOM (2022). Získajte finančný príspevok na vzdelávanie a rekvifikáciu.

Dostupné online na: <https://www.mic.iom.sk/sk/socialne-veci/vzdelavanie/490-ponakame-moznost-ziskat-financny-prispevok-na-vzdelavaci-rekvifikacny-kurz.html>

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (2022). Údaje o počte odídencom z Ukrajiny.

Dostupné na: <https://ukrajina.minedu.sk/aktualne-data/>

Ministerstvo vnútra SR (2022). Štatistický prehľad celkového počtu platných tolerovaných pobytov cudzincov na území SR s účelom dočasné útočisko.

Dostupné na: <https://www.minv.sk/?docasne-utocisko>

Ostertágová, A., Rehúš, M. (2022). Začleňovanie detí z Ukrajiny do vzdelávania v Bratislave Analýza súčasnej situácie a prehľad politik. Centrum vzdelávacích analýz.

Dostupné na: https://www.vzdelavacieanalyzy.sk/wp-content/uploads/2022/07/Vzdelavanie-deti-z-Ukrajiny-v-BA_CVA_publikacia.pdf

Televízia TA3 (2022). Ukrajinské správy/Українські новини.

Dostupné na: <https://www.ta3.com/ukrajinske-spravy>

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (2022). Projekt „Pomáhame odídencom – poradenstvo“ / ПРОЕКТ „ДОПОМАГАЄМО БИЖЕНЦЯМ - КОНСУЛЬТАЦІЇ“

Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/sluzby-zamestnanosti/nastroje-aktivnych-opatreni-na-trhu-prace/narodny-projekt-pomahame-odidencom-poradenstvo-nacionalnij-proekt-dopomagaemo-bizencam-konsultacii.html?page_id=1178308

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (2022). Vzdelávanie odídencom.

Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/sluzby-zamestnanosti/nastroje-aktivnych-opatreni-na-trhu-prace/vzdelavanie-%20odidencov-projekt-pomahame-odidencom.html?page_id=1178160

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (2022). Nástroje aktívnych opatrení na trhu práce.

Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/sluzby-zamestnanosti/nastroje-aktivnych-opatreni-na-trhu-prace.html?page_id=1331

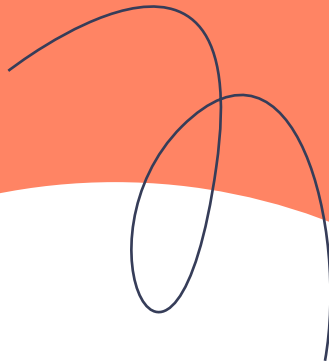
Webové stránky a sociálne siete mesta a miestnych organizácií

Použité skratky

ACP	Asistenčné centrum pomoci
BKIS	Bratislavské kultúrne a informačné stredisko
CVČ	Centrum voľného času
CVEK	Centrum pre výskum etnicity a kultúry
ČVO	Človek v ohrození
EHP	Európsky hospodársky priestor
EÚ	Európska únia
HRL	Liga za ľudské práva
IOM	Medzinárodná organizácia pre migráciu
MIC	Migračné informačné centrum
MÚ MV SR	Migračný úrad Ministerstva vnútra Slovenskej republiky
NIVaM	Národný inštitút vzdelávania a mládeže
NMŠ	Nadácia Milana Šimečku
OSN	Organizácia spojených národov
ŠJŠ	Štátna jazyková škola
UNICEF	Detský fond Organizácie spojených národov
UNHCR	Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov
ÚHCP	Úrad hraničnej a cudzineckej polície
ÚPSVaR	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

Zoznam rozhovorov so zástupcami a zástupkyňami miestnych organizácií a inštitúcií

Ukrajinská nedeľná škola	28. 8. 2022
Liga za ľudské práva	27. 9. 2022
Miestna časť Bratislava-Staré Mesto	28. 9. 2022
aktivistka z Ukrajiny	29. 9. 2022
Sme Spolu, S.O.S. Ukraine	4. 10. 2022
Slovenská katolícka charita	6. 10. 2022
Bratislavská arcidiecézna charita	6. 10. 2022
Magistrát hlavného mesta SR Bratislavy	12. 10. 2022
Nadácia Milana Šimečku	13. 10. 2022
Tenenet, o. z.	2. 3. 2023
IOM (e-mailová komunikácia)	

Autorka: Zuzana Hallová

Editorky: Marta Králiková, Anna Dráľová

Jazyková korektúra: Vladimíra Kašíková

Fotografie: Gabriela Teplická, Ivo Ištvánffy, archív Mareena

Grafická úprava: Filip Lichtneker

Pripravené vďaka finančnej podpore UNHCR.

© Mareena 2022

www.mareena.sk

